

**ESKİŞEHİR H TİPİ KAPALI
CEZA İNFAZ KURUMUNDAKİ
HÜKÜMLÜLERİN BENLİK SAYGILARI
VE İLETİŞİM BECERİLERİ**

Ebru TOPSAKAL

Yüksek Lisans Tezi

Eskişehir, 2007

ESKİŞEHİR H TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMUNDAKİ
HÜKÜMLÜLERİN BENLİK SAYGILARI VE İLETİŞİM BECERİLERİ

Ebru TOPSAKAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İletişim Bilimleri Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Rüçhan GÖKDAĞ

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ekim, 2007

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

ESKİŞEHİR H TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMUNDAKİ HÜKÜMLÜLERİN BENLİK SAYGILARI VE İLETİŞİM BECERİLERİ

Ebru TOPSAKAL

İletişim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağustos 2007

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Rüçhan GÖKDAĞ

Bu araştırmada Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki hükümlülerin benlik saygısı düzeyleri ve iletişim becerileriyle ceza infaz kurumunda kalma süresi ve ceza infaz kurumuna girme sıklığı açısından farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu amaçla araştırma Ağustos 2006'da Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda kalmakta olan 152 hükümlünün tümü üzerinde gerçekleştirilmiş ve 136 hükümlüden kullanılabilir veri elde edilmiştir. Hükümlülerin Benlik saygısı düzeyine ilişkin veriler, "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" ile, hükümlülerin iletişim becerilerini algılamalarına ilişkin veriler de " İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" ile toplanmıştır. Ayrıca hükümlülerin yaş, öğrenim durumu, işledikleri suça ilişkin bilgiler ve cezaevine giriş sıklıkları, cezaevinde kaldıkları süre ile ilgili bilgileri ortaya koyacak "Kişisel Bilgi Formu" uygulanmıştır.

Araştırmada, verilerin analizinde değişkenler arasında fark olup olmadığını ve anlamlılık düzeyini test etmek amacıyla değişkenlerin özelliklerine göre t testi ve tek yönlü varyans analizi, değişkenler arasındaki etkileşimi belirlemek için Fisher LSD izleme testi kullanılmıştır. İstatistiksel çözümler için önemlilik düzeyi .05 olarak alınmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; hükümlüler iletişim becerilerini ve benlik saygılarını algılamaları yüksek düzeyde bulunmuştur. Cezaevine girme sıklığına göre psikosomatik belirtiler gösterme, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme, anne-baba ilgisi ve psikik izolasyon açısından farklılık göstermektedir. Bu alt ölçeklerde cezaevine

iki ve daha fazla girenlerde olumsuz özellikler anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Uzun süre kurumda kalmış olanlar da baba ilgisini anlamlı düzeyde düşük algılamaktadırlar. Bununla birlikte cezaevine giriş sıklığı ve cezaevinde kalma sürelerine göre algılanan iletişim becerileri ve benlik saygısı düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür.

ABSTRACT**SELF-ESTEEM AND COMMUNICATION SKILLS OF THE SENTENCEDS AT
THE H TYPE COVERED PRISON OF ESKİSEHİR****Ebru TOPSAKAL****Department of Communication Sciences****Anadolu University Graduate School of Social Sciences****Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Rüçhan GÖKDAĞ**

This research was investigated whether there is or not differences between sentenceds' level of self-esteem and communication skills and period of staying prison and frequency of entering the prison at the H type covered prison of Eskisehir. For this aim, this research was conducted with 152 sentenceds who staying H type covered prison Eskisehir and collected useful data from 136 sentenceds. "Rosenberg Self-Esteem Scale" was used to collect data about level of the sentenceds' self-esteem and "Assesment of Communication Skills Scale" was used to collect data about sentenceds' perception of own communication skills. Also "Personal Information Form" used to collect data about sentenceds' age, education level, information about committed of offense, frequency of entering prison and period of staying prison.

In this investigation, according to characteristics of variables, t test and one-way variance analysis was used to data analysis for whether or not there was a differences between variables and significance level test. In addition , Fisher LSD test was used to determine interaction between variables. Significance level was determined .05 for statistical analysis.

According to findings, sentenceds' communication skills and perception self-esteem were found high level. According to frequency of entering prison, research's finding shows differences between showing psychosomatic sypmtoms, feeling threat from relationship between person, parents relevance and psychic isolation . In these subscales, negative characteristics of sentenceds, staying two or more years at the

prison, was found significantly high. Sentenceds, a long period staying prison, significantly perceive low level about father's relevance. However, according to frequency of entering prison and period of staying prison, perceiving level of communication skills and self-esteem are not significantly differences.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Ebru TOPSAKAL'ın "Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki Hükümlülerin Benlik Saygıları ve İletişim Becerileri" başlıklı tezi 09 Ekim 2007 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, İletişim Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yard.Doç.Dr.Rüçhan GÖKDAĞ

Üye : Prof.Dr.Sezen ÜNLÜ

Üye Doç.Dr.Semiha AKINCI

Prof.Dr.Nurban AYDIN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

“Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki Hükümlülerin Benlik Saygıları ve İletişim Becerileri” konulu bu araştırmanın her aşamasında bana yön veren ve destek olan danışmanım Yrd. Doç Dr. Rüçhan GÖKDAĞ’a, destek ve önerilerini esirgemeyen hocam Prof. Dr. Dursun GÖKDAĞ’a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca araştırmam için destek olan İl Cumhuriyet Başsavcısı Gökhan KARABURUN’a , kurum müdürlerim Mehmet Ali TOKUR ve M. Cavit DEDEŞAH’a, çalışmam boyunca beni destekleyen ve önerilerini eksik etmeyen Psk. Ayşe GENÇER’e, çalışmanın bir çok aşamasında emeği ve katkısı olan arkadaşım Uzm. Psk. Fahriye YERGİN’e, araştırma verilerinin toplanmasında zaman ayırarak işlerimi kolaylaştıran Yılmaz ÖZGÜL’ e teşekkürlerimi sunarım.

Tüm yaşamım boyunca benden maddi manevi desteğini esirgemeyen sevgili anneme, babama, ağabeyime, sabır ve desteğiyle hep yanımda olan eşim Mehmet’e ve oğlum Arda’ya sonsuz teşekkürler.

Ebru TOPSAKAL

Ekim, 2007

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	vi
ÖNSÖZ	vii
ÖZGEÇMİŞ	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ	xii
1.GİRİŞ.....	1
1.1 Problem	1
1.2. Amaç	4
1.3. Önem.....	4
1.4. Varsayımlar.....	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	6
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	7
2.1. Suç ve Suçlu İle İlgili Açıklamalar	7
2.2. Suçluluğu Açıklayan Kuramlar	8
2.2.1. Biyolojik Kuramlar	9
2.2.2. Sosyolojik Kuramlar	10
2.2.3. Psikolojik Kuramlar.....	11
2.2.3.1. Psikoanalitik Kuram:	11
2.2.3.2. Toplumsal Öğrenme Kuramı	12
2.2.3.3. Bilişsel-Gelişimsel Kuramlar	12

2.3. Ceza ve Ceza İnfaz Kurumları.....	14
2.4. Suçluların Kişilik Özellikleri.....	15
2.5. Benlik Saygısı	17
2.5.1. Benlik Saygısının Gelişimi	18
2.5.2. Benlik Saygısı İle İlgili Kuramlar	21
2.5.3. Düşük ve Yüksek Benlik Saygısına Sahip Olan Bireylerin Özellikleri	22
2.5.4. Benlik Saygısı ve Suç.....	24
2.6. İletişim	26
2.6.1. İletişim Sürecini Etkileyen Faktörler	26
2.6.2. İletişim Becerileri.....	28
2.6.3. İletişim Becerilerinin Sergilenmesi	30
2.6.4. İletişim Becerileri ile İlgili Kuramlar	31
2.6.5. İletişim Becerilerinin Önemi ve Birey Üzerindeki Etkileri	32
2.6.6. Suç ve İletişim Becerisi.....	33
2.7. Hükümlülerle Yapılan Bazı Araştırmalar	35
2.7.1. Yurtdışında Hükümlülerle Yapılan Bazı Araştırmalar.....	35
2.7.2. Türkiye' de Hükümlülerle Yapılan Bazı Araştırmalar	37
3. YÖNTEM.....	40
3.1.Araştırma Modeli	40
3.2.Çalışma Evreni.....	40
3.3.Veri Toplama Araçları.....	40
3.3.1.Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği.....	41
3.3.2.İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği.....	43
3.3.3.Kişisel Bilgi Formu	44
3.4.Verilerin Toplanması	44
3.5 Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	45
4. BULGULAR	46
4.1. Demografik Veriler	46
4.2. Benlik Saygısı Düzeyleri.....	49
4.3. Benlik Saygısı Testi Puanlarıyla Cezaevine Girme Sayısı Arasındaki İlişki	51
4.4. Cezaevinde Kalma Süresiyle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki.....	53

4.5. İletişim Becerilerini Algılama Düzeyi.....	57
4.6. Cezaevine Giriş Sayısına Göre İletişim Becerilerini Algılama.....	57
4.7. Cezaevinde Kalınan Süreye Göre İletişim Becerilerini Algılama.....	58
5.TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	60
5.1.Tartışma	60
5.1.1.Benlik Saygısı Düzeyleri.....	60
5.1.2.Benlik Saygısı Puanlarıyla Cezaevine Girme Sayısı Arasındaki İlişki.....	61
5.1.3.Cezaevinde Kalma Süresiyle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki.....	62
5.1.4.İletişim Becerilerini Algılama Düzeyi.....	63
5.1.5.Cezaevine Giriş Sayısına Göre İletişim Becerilerini Algılama.....	64
5.1.6.Cezaevinde Kalınan Süreye Göre İletişim Becerilerini Algılama.....	64
5.2.Öneriler	65
EKLER.....	66
KAYNAKÇA.....	79

ÇİZELGELER LİSTESİ

<u>Çizelge</u>		<u>Sayfa</u>
1	Hükümlülerin Yaşlarına Göre Dağılımı	46
2	Hükümlülerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı.....	47
3	Hükümlülerin İşledikleri Suça Göre Dağılımı	48
4	Hükümlülerin Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ortalama Ve Standart Sapmalar	50
5	Benlik Saygısı Ölçeği Alt Testlerinden Alınan Puanlar ile Cezaevine İlk kez ve Birden Fazla Girme Arasındaki İlişki (t Testi Sonuçları).....	52
6	Cezaevinde Kalma Sürelerine Göre BSÖ Alt Testlerinden Alınan En Yüksek ve En Düşük Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	54
7	BSÖ alt testlerinden Alınan Puanların Cezaevinde Kalma Süreleri Bakımından Karşılaştırılması	56
8	İlk Kez Ve Birden Fazla Kez Hükümlü Olarak Cezaevine Girenlerin İletişim Becerilerini Algılama Puanlarına Uygulanan t Testi Sonuçları	58
9	Cezaevinde Kalma Sürelerine Göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları	58
10	İletişim Becerilerini Değerlendirme Puanlarının Cezaevinde Kalma Sürelerine Göre Karşılaştırılması	59

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın sorunu, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar verilmiştir.

1.1 Problem

İnsan toplumsal bir varlık olarak tanımlanır. İnsanın başka insanlara, toplumsal değerlere kurallara ve kurumlara tavrının nasıl olacağı toplumsallaşmanın temelini atıldığı ilk çocukluk yaşantılarına kadar inmektedir. Birlikte yaşadığı ailesi, arkadaşları, okulu ve giderek genişleyen çevresiyle; bu çevrede bulunan kurumlara sürekli etkileşimi, onun nasıl bir toplumsallaşma sürecinden geçeceğini belirlerler. Toplumun geleceği, bireylerin bu süreçte fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal açıdan sağlıklı olmalarına bağlıdır (Kaner, 1991). Bununla birlikte kimi insanların zaman zaman toplumsal beklentilere ters düşen davranışlarda buldukları, bazılarının ise bunu bir yaşam biçimi haline getirdikleri ve toplumsal düzeni yıkıcı bir tutum içine girdikleri gözlenmektedir.

Suçlu olarak nitelenen bu kişilerin bireylerin canına, malına, namusuna toplum düzenine kasteden davranışları sosyal sistemin bütünlüğünü de tehdit eder. Çünkü suç, toplumdan topluma değişiklik gösteren normların ihlali değil; toplumun refahını ve düzenini bozan davranışlardır (İçli, 1992).

Önemli toplumsal sorunlardan biri olarak görülen suçluluğu önleme konusundaki görüşler zaman içerisinde iki farklı yönde gelişmiştir. Birincisi, cezaların ağırlaştırılmasını ileri sürerken, ikincisi suç yerine suça yönelenleri esas alarak, onların psiko-sosyal yönden anlaşılması, suçluluk nedenlerinin saptanarak, iyileştirme tedbir ve yöntemlerinin uygulanmasını önermektedir (Yücel, 1986).

Yavuzer'e (1998) göre suçluluğun nedenleri ile ilgili pek çok çalışmada bireyin aile-içi etkileşiminin, sosyal çevresinin, psikolojik ve biyolojik özelliklerinin suçluluğa etken olduğu belirlenmiştir.

Suç ile ilgili yapılan çalışmalarda (Calhoun, Connley ve Bolton, 1984; Rosenberg, 1965) yer verilen konulardan birisi de benlik saygısıdır. Özellikle benlik saygısının yüksek olmasının, bireyin suça yönelmesini engelleyici bir özellik olduğu ileri sürülmektedir. Nitekim yüksek benlik saygısı iyi bir toplumsallaşmanın; düşük benlik saygısı yetersiz toplumsallaşmanın bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Yetersiz toplumsallaşmanın suç davranışına, suç ortaklığına ya da suçlu alt kültürlerle girme konusundaki direnci azalttığı savunulmaktadır (Calhoun, Connley ve Bolton, 1984).

Benlik saygısı, bireyin kendini başarılı, değerli, saygın ve önemli birisi olarak algılama derecesini; kendi yetenekleri ve başarılarıyla ilgili düşünce ve tutumlarının olumlu olup olmadığını ortaya koyan bir gösterge ve kişiliğin önemli bir boyutu olarak tanımlanmaktadır (Rosenberg, 1965).

Düşük benlik saygısı olan bireylerin iletişim kurmada güçlük çekerek kendilerini beceriksiz olarak değerlendirdikleri; sosyal olarak geri çekilme, yeni arkadaşlıklar başlatma da çekingenlik ve giderek izole olma, yalnızlığı tercih etme eğilimi gösterdikleri belirtilmektedir (Duck, 1983; Aktaran Kırımsoy, 2003). Öner (1987) düşük benlik saygısının kişilerarası ilişkileri zedelediğini; güvensizlik, yetersizlik, korku ve nereye yöneltileceği bilinmeyen öfke duyguları oluşturabildiğini ifade etmektedir.

Nitekim ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların sorunları arasında önemli olan iki konu; kişiler arası ilişkilerde ortaya çıkan sorunlarla kişisel ve sosyal alan oluşmasında ortaya çıkan sorunlar olarak belirtilmektedir (Yılmaz, 2002).

Baymur (1993) sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurabilmek için sahip olunması gereken iletişim becerilerini; Kendini açma, sosyal maskelerle iletişime girmeme, etkili dinleme, sözel olmayan iletişimi etkili biçimde kullanma, içeriği yansıtma, duyguları yansıtma, iletişimde ben dilini kullanarak, kendine ait duygu, düşünce ve davranışlarının sorumluluğunu alma, başkalarını küçük görmeden, onların haklarını çiğnemenen, kendi haklarını koruyabilme, etkili bir biçimde soru sorabilme, empatik

anlayış, saygıyı etkili biçimde kullanabilme, somutluk ve saydamlık ilkesi ile kendi içlerinden gelen duyguların farkında olma ve oldukları gibi görünmeye, düşündükleri ve duydukları gibi konuşmaya çalışmaları olarak saymaktadır.

Kişinin sahip olduğu iletişim becerilerinin artması, kişilerarası ilişkilerin etkinliğinde de artış yaratmaktadır. Öte yandan bu becerilerle psikolojik uyum arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu gösteren araştırmaların yanı sıra, kişilerarası becerileri, bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerinin kaynağı olarak ele alan araştırmalarda vardır (Korkut, 2004).

Bireylerin çevreye uyum sağlamaları, sağlıklı, mutlu, etkin bir birey olarak yaşamını sürdürmesi için sahip olunması gereken en önemli özelliklerden olan iletişim becerilerinin ve benlik saygısının cezaevi sürecinde suçlu kişiler için de değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim suçluların iyileştirilmesi üzerine yapılan analizlerin vurguladığı üzere, suçlulara yönelik toplum odaklı iyileştirme yöntemleri iyi sonuç verirken, negatif, soyutlayıcı yöntemler kötü sonuçlar vermektedir. Kişisel yetenek ve beceri geliştirilmesi üzerinde önemle durulması gerekmektedir (Yücel, 1986).

Bugün ki infaz sisteminin amacı da, ceza infaz kurumlarına gelen hükümlülerin ceza süreleri içinde kişilikleri üzerinde yapılacak ıslah çalışmaları ile tahliyelerinde topluma uyumlarını sağlamak, beden, zihin, ahlâk ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı bir yapıya sahip, yapıcı ve yaratıcı bireyler olarak yetiştirilmesidir. Sosyal yaşamlarında güçlüklerle başa çıkma becerilerini, kişilerarası sorunlarını uygun yollarla çözmeyi öğrenmeleri gerekmektedir

Hükümlülerin topluma yeniden kazandırılmasında kişilerin kendilerin tanıma ve geliştirmelerine ve çevreyle sağlıklı ilişkiler kurabilmelerine yardımcı olacak psiko-sosyal programlara ihtiyaç vardır. Bunun için de hükümlülerin gereksinimlerinin, özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Mevcut hükümlü hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla veri toplanması öncelikli bir konudur. Bu bağlamda hükümlülerin iletişim becerileri ve benlik saygısı düzeyleri; ceza infaz kurumuna giriş sıklıkları ve ceza infaz

kurumundaki kalış süresiyle ilişkisi açısından incelenmesi; hükümlülere götürülecek hizmetlerin planlanmasında katkı sağlayacaktır. Bu araştırmada Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki hükümlülerin iletişim becerileri ve benlik saygılarının düzeyi ve bunlarla ceza infaz kurumunda kalış süresi arasında bir ilişkinin olup olmadığı sorun olarak ele alınmıştır.

1.2. Amaç

Bu araştırmada, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki hükümlülerin benlik saygısı düzeyleri ve iletişim becerileriyle ceza infaz kurumunda kalma süresi ve ceza infaz kurumuna girme sıklığı arasında ilişki olup olmadığının saptanması amaç olarak alınmıştır.

Bu genel amaç çerçevesinde şu sorulara yanıt aranacaktır.

1. Hükümlülerin benlik saygı düzeyleri nasıldır?
2. Hükümlülerin benlik saygı düzeyleri ile ceza infaz kurumunda kalma süreleri arasında ilişki var mı?
3. Hükümlülerin benlik saygı düzeyleri ile ceza infaz kurumuna girme sıklığı arasında ilişki var mı?
4. Hükümlülerin iletişim becerileri ne tip bir özellik taşımaktadır?
5. Hükümlülerin iletişim becerileri ile ceza infaz kurumunda kalma süreleri arasında ilişki var mı?
6. Hükümlülerin iletişim becerileri ile ceza infaz kurumuna girme sıklığı arasında ilişki var mı?

1.3. Önem

İletişim becerileri ve yüksek benlik saygısı bireylerin başarılı kişilerarası ilişkileri kurmasında ve mutlu birey olarak yaşamını sürdürmesinde, çevreye uyum sağlamasında etkili olan becerilerdir. Bu çalışma ceza sürelerinin sonunda topluma yeniden dönecek olan ve topluma kazandırılması gereken hükümlülerin iletişim becerileri ve benlik tasarımları ile ilgili özelliklerin belirlenmesi açısından önemlidir.

Bu çalışma hükümlülerle ilgili yapılacak çalışmalara ışık tutması bakımından önemlidir. Ayrıca elde edilen bulgular, cezaevlerinde verilebilecek psikolojik yardım hizmetlerine, (iletişim becerilerini, benlik saygısını geliştirmeyi amaçlayan programlar) yardımcı olabilecek olması nedeniyle de önemlidir.

1.4. Varsayımlar

1. Hükümlü grubun iletişim becerileri saptanabilir.
2. Hükümlü grubun benlik saygısı düzeyleri saptanabilir.
3. İletişim becerilerini ve benlik saygısı düzeylerini saptayabilmek için ölçek ve anket formu amacımıza ulaşmamız için yeterlidir.
4. Hükümlü grubunu oluşturan her denek ölçeklerin uygulanmasında eşit biçimde güdülenmiştir

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma sonuçlarının genellenebilirliği üzerinde etkili olabileceği düşünülen bazı sınırlılıklar şunlardır.

Bu araştırmada incelenen benlik saygısı düzeyleri “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeğinin” ölçtüğü niteliklerle, iletişim becerilerini algılama düzeyleri “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin” ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır. Ayrıca bu araştırma anket sorularıyla ve ulaşılabilen araştırmalarla sınırlıdır.

Bu araştırma, 2006 yılı Ağustos ayında Eskişehir H Tipi Kapalı Cezaevinde kalmakta olan 136 erkek hükümlüyle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Bu bölümde araştırmanın temel kavramlarına ilişkin tanımlamalar verilmiştir.

Hükümlü: Mahkumiyet kararı kesinleşmiş kimse

Benlik saygısı: Bireyin kendisine yönelik tutumunun yönü, kendi ile ilgili düşüncelerinin olumlu olup olmadığı ve kendini değerli bulup bulmadığıdır (Rosenberg, 1965). Kişiliğin önemli bir boyutu bireyin kendini yetenekli, önemli başarılı ve değerli algılama derecesi olarak tanımlarken; bireyin olumlu benlik tutumları ile ilgili yaşantılarını arttırmasıdır (Coopersmith,1967).

İletişim becerileri: Karşısındakini dinlemek, onu anlamaya çalışmak, işbirliği yapmak, anlaşılabilir, net biçimde konuşmak, duygu ve düşüncelerini ifade etmek, konuşmaya teşvik etmek, sözel övgü vermek, sözel olmayan iletişimi uygun biçimde kullanmak, gerektiğinde soru sormak, zamanında ve konuya ilişkin geri iletim vermek kendini açma, içtenlik, empati gibi iletişim becerilerini kapsamaktadır (Baymur, 1993; Cüceloğlu, 1997).

İletişim becerilerini algılama: Bireyin, kendisinin ne düzeyde iletişim becerisine sahip olduğunu değerlendirmesidir (Korkut, 1996) .

İKİNCİ BÖLÜM

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Suç ve Suçlu İle İlgili Açıklamalar

İnsan doğuştan getirdiği özelliklerle, içinde yaşadığı toplumsal çevrenin etkileştiği bir süreç içerisinde gelişimini sürdürmektedir. Bu süreçte kültürlenmesini tamamlayan birey, toplumda sahip olacağı yer ve üstleneceği rolü ile saygı görme kabul edilme gereksinimi duymaktadır. Toplumsal uyum, geniş ölçüde bu gereksinimin karşılanmasına bağlıdır. Toplumsal uyumun ölçüsü, kişinin çevresindeki kişilerle iletişim kurup sürdürebilmesi, grup çalışmasına katılabilmesi, yapıcı olması, sorumluluk yüklenmesi ve birlikte yaşamanın getirdiği normlara uyabilmesidir (Yavuzer, 1998).

Sokulu-Akıncı'ya (1994) göre toplum üyelerinin bu normlara uyması sonucunda, toplumun genel amaçlarının ve sosyal işlevinin istenen sonuçları ortaya çıkar. Aksi durumda ise sistemden sapmalar ortaya çıkabilmektedir. Ancak normları destekleyici yöndeki uzlaşma ne kadar fazla olursa olsun, yine de bazı kişiler bu normları ihlal edeceklerdir. Toplumun beklentilerinden ya da uygun gördüğü şekilden farklı olan davranışlara, sapma veya saptırıcı davranış denilmektedir. Toplumsal normlardan sapanlar, toplumsal sistemin işleyiş ve işlevini aksatan, toplumsal bakışı zedeleyen kişilerdir. Toplumsal normlardan sapma ve kuralların ihlali ile ortaya çıkan olgulardan biri ise "suç"tur.

Suç, kişiyi toplum halinde yaşayan öteki bireylerin karşısına çıkararak bir çatışmanın ürünüdür. Ceza Hukukunun verdiği tanıma göre "suç" yasanın cezalandırdığı harekettir (Yavuzer, 1998).

Thomas ve Znaniecky (1956) sosyal psikolojik açıdan suç için "kişinin kendisini üyesi saydığı grupta, varlığı toplum dayanışması ile çelişki gösteren eylemdir" demektedir.

Toplumda zarar veren davranışlar görgü kuralları ve törelerce belirlenmiştir ya da grup içinde egemenliği elinde tutanlarca, önceden belirlenir; bu kurallara uyanlara toplumda yer verilir, bunlara karşı koyanlar ise dışlanır (Taft, 1956; Aktaran Dönmezer, 1994)

Günümüzde toplum bilimleri, suç oluşturan insan davranışını, toplumda yürürlükte olan toplumsal normlardan bir tür sapma olarak tanımlamaktadırlar. Suçlu içinde yaşadığı toplumun normları ile kişiliği arasında bir denge kuramamış kişidir. Suç da bütün diğerleri gibi sapıcı bir eylemdir. Ancak sapıcı eylemlerden kanun koyucu tarafından seçilmiş ve bir ceza ile karşılanmış olanıdır (Dönmezer, 1994).

Çağlar'a (1985) göre suç olgusu şu özelliklere sahiptir.

- Olgu olarak suç evrensel ve görecelidir.
- Zaman ve mekan boyutunda biçim değişikliği gösterir.
- Her toplumsal yaşamda değişik biçimlerde görülür ve insan yaşamı sürdüğü sürece görülecektir.
- Düşünce ile başlayıp eylemle sonuçlanan bir olgudur.
- Zaman zaman bireyin kimliğinde somutlaşmasına karşın toplumsal bir olgudur.
- İnsan-doğa ve insan-insan ilişkileri sonucunda ortaya çıkan bir olgudur.
- İşlevsel yapısı gereği birden çok kişiyi etkileyen eylemsel bir süreçtir .

Suçla ilişkin tanım ve açıklamalarla suç olgusunun özellikleri birlikte düşünüldüğünde; suç her toplumda görülebilen ve toplumda olumlu karşılanan davranışlarla çelişenler arasında, yasa koyucunun cezai karşılık öngördüğü davranışlardır. Suçun nedenlerine ilişkin açıklamalar birbirinden oldukça farklılık göstermektedir.

2.2. Suçluluğu Açıklayan Kuramlar

Suç bir taraftan yasalarla kontrol altına alınmaya çalışılırken, diğer taraftan suçun biyolojik, sosyolojik ve psikolojik nedenleri ortaya çıkarılmaya çalışılmakta ve önleme çareleri aranmaktadır (Kaner, 1992). Suç davranışını inceleyen bilim adamları çeşitli kuramlar ileri sürmüşlerdir. Suçluluğu açıklayan bu kuramları üç başlık altında toplanabilmektedir: Biyolojik, sosyolojik ve psikolojik kuramlar.

2.2.1 Biyolojik Kuramlar

Biyolojik yaklaşım suçluların davranışlarının biyolojik bozukluklar sonucunda oluştuğunu ileri sürmektedir. Bu görüşe göre suçlularda kalıtsal bozukluklar vardır, endokrin dengelerinde patoloji ya da beyinlerinde hasar söz konusudur. Bu yaklaşımın ilk temsilcileri suç eğilimlerinin kalıtsal olduğunu ve suçlu doğanların, insanoğlunun ilkel atalarıyla biyolojik ve fizyolojik benzerlikler gösterdiklerini ileri sürmüştür. Suçlu doğanlar uzun bir küt çene, seyrek sakal gibi bazı fiziksel özellikler taşımaktadır. Bu fiziksel özellikler suça neden olmamakta ancak suçlu tiplerinin tanınmasını kolaylaştırmaktadır (Gibbons, 1970).

Suçlularda karakteristik bazı biyolojik özellikler bulunmaktadır ve bu özelliklere sahip bireylerin içinde buldukları şartlar tamamıyla uygun olmadığı takdirde kendilerini suç işlemekten alıkoymayacaklardır(Dönmezer, 1994) .

Geçmişte yapılmış olan bu çalışmalar ciddi yöntem sorunlarının olması, insan bedeni, fizyolojisi ve beyniyle ilgili bilgilerin sınırlı olması ve suçlu davranışın açıklanmasına rasyonel açıklamalar önermekte yetersiz kalmaları nedeniyle değerini yitirmişlerdir (Kaner, 1992).

Suçlu davranışının biyolojik açıklamalarında genetik ve biyokimyasal yönüyle ilgili çalışmalarda bulunmaktadır. Genetik ile suçluluk ilişkisini ele alan araştırmalar ailenin geçmişi, evlat edinilen çocuklar ve ikizler üzerinde yapılmıştır (Kaner, 1992). Sokulu-Akıncı (1994)'nın belirttiğine göre son araştırmalar, soyaçekimin suçluluğa etkisinin pek az olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak toplumda ailenin psikolojik, kültürel ve sosyal etkileri ile soyaçekim karıştırılmaktadır. Nitekim tek yumurta ikizlerinin ayrı çevrelerde yetişmeleri durumunda, davranış benzerliklerinin az olduğu görülmektedir.

Suçlu davranışın biyokimyasal yönü ile ilgili araştırmalarda da suçlu davranışla ilişkili olan psikopati, antisosyal kişilik, davranış bozukluğu gibi davranışları olan bireylerle,

bu davranışları göstermeyen bireyler arasında pek çok biyokimyasal farklılıklar saptandığı belirtilmektedir(Kaner, 1992).

2.2.2. Sosyolojik Kuramlar

Sosyolojik kuramlar suçluluğu bireyin içinde yaşadığı sosyal çevreye bağlı olarak sosyal yapılar, sosyal süreçler ve sosyal tepkiler açısından açıklamışlardır. Sosyal yapı kuramları, suçluluğu, alt sınıf çevrelerinde hakim olan koşullara gösterilen uyum açısından ele almaktadır (Siegel ve Sena, 1981). Yani suç olgusu sosyal sınıfın bir fonksiyonudur. Bireyin suçlularla olan ilişkisi ya da suçlu bir çevre içerisinde yetişmesi sonucunda oluşur. Daima bir değişim ve ahlaksızlığa yönelimin olduğu çevrelerde yetişen kişiler suçlu olabilirler (Yücel, 1971).

Suçun yüksek olduğu bölgelerde nüfus artışı, yoksulluk, sağlık hizmetleri, suçluluk ve eğitim gibi sorunlarla ilgilenecek olan kurumların yetersiz olduğunu ayrıca bu kurumlarda hizmet verecek olan kişilerin bu bölgelerin dışından gelen kişiler olmaları nedeniyle sosyal kontrolün yeterli bir şekilde sağlanamadığı vurgulanmaktadır (Siegal ve Sena, 1981).

Sosyal süreç kuramları, insan davranışını etkileyen çeşitli sosyo-kültürel kurumları, ilişkileri ve süreçleri ele almaktadırlar. Sosyal yapı kuramcılarına karşıt olarak gençlerin yaygın olan inanç ve değerleri paylaştıklarını ancak herhangi bir sosyal tabakada varolabilecek belirli koşulların onları suça itebileceğini öne sürmektedirler. Alt sınıf gençleri suça neden olabilecek durumlardan daha fazla etkilenmelerine rağmen bu durumu diğer sınıf gençlerinin suça karşı bir bağımsızlıkları olduğu anlamına da gelmez. Bu nedenle sosyal süreç kuramları gençlerin suça yönelmelerine yada yasalara uygun davranmalarına neden olan sosyal faktörlere değinmektedirler (Siegel ve Sena, 1981).

Tepki teorisine göre suç, sosyal sınıf farklılıklarından ve bunun sosyal statüye olan etkilerinden ortaya çıkmıştır. Düşük gelir sınıfına mensup kişilerin orta sınıf amaçlarına erişebilmeleri için yeterli sosyalleşme deneyimlerine ve sosyal statüye sahip olmadıkları halde bu kişiler orta sınıf ölçütleriyle değerlendirilmektedirler. Bu durum bunalım,

tatminsizlik ve kendine olan saygının azalmasına yol açar ve tepki olarak suç işler (Sokulu-Akıncı, 1994). Suçlular doğuştan kötü yada hatalı kişiler değildir, daha çok sosyal, politik ve ekonomik güçleri elinde tutanların onlara verdikleri aykırı statüye sahip kişilerdir. Bu nedenle suçluluk, sosyal olarak kabul edilemez davranışları nedeniyle yetersizlik duygularının yaşatıldığı kişilerin kişilerarası ilişkilerinin sonucunda ortaya çıkmaktadır (Kaner, 1992).

Özetle suçluluk, sosyal yapı kuramları tarafından, alt sınıf çevrelerinde hakim olan koşullara gösterilen uyum açısından; sosyal süreç kuramları tarafından sosyal faktörlere (ilişkiler, kurumlar, süreçler)değinerek; sosyal tepki kuramları tarafından ise sosyal sınıf farklılıklarının yarattığı tepki ve çatışmalar açısından ele alınmaktadır.

2.2.3. Psikolojik Kuramlar

Psikolojik kuramlar bireyi davranışa götüren güdeleyicilerle, bireysel ve kişilerarası dinamiklere odaklanmaktadır. Bireyler kendileri için önemli olan kişilerle ve yakın çevreleriyle etkileşimleri sonucunda oluşan psikopatoloji nedeniyle suça yöneldikleri kabul edilmektedir. Birbirlerinden farklı düşüncelere sahip olsalar da, psikolojik kuramların hepsi şu yada bu şekilde suçluların psikolojik bir patolojiyle davrandıklarını ileri sürmektedir. Suçlular hasta, uyumsuz, patolojik kişiler oldukları için suçlu davranışlar göstermektedirler (Gibbons, 1970). Duygusal bozuklukları olan bu insanların gereksinimlerini doyumak için suç davranışına yöneldiklerine inanılmaktadır. Bu nedenle bu görüşe göre normal dışı semptomların tedavi edilmesi ile istenmeyen davranışlar kontrol altına alınabilir (Siegel ve Sena,1981).

2.2.3.1. Psikoanalitik Kuram:

Bu görüş suç davranışını alt benlik, benlik ve üst benlik kavramları arasındaki ilişkiyle açıklamaktadır. Alt benlik (id), cinsellik ve saldırganlık gibi iç güdüler; üst benlik (süper ego), anne-baba ve diğer önemli kişiler ile etkileşim suretiyle geliştirilmiş değerlere dayanan vicdan; benlik (ego) ise, alt benliğin istekleri ile üst benliğin istekleri arasında arabulucudur. Benliğin alt benliği denetleyememesi ile üst benlikte yapısal

bozukluklar bulunması halinde, dengesiz bir kişilik oluşmaktadır. Bu durum davranışı etkileyerek suçluluğa neden olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, çok gelişmiş alt benliğe sahip olan bir kişi, sonunda suç işlemektedir. Aşırı gelişmiş bir üst benlik ise, alt benliğin arzularının doyurulmasına izin vermemekte ve nevroitik bir kişiliğin oluşmasına neden olmaktadır (Dönmezer, 1994; Kaner, 1992).

Suçlu, gelecekte daha büyük ödüller elde edebilmek için şimdiki zevk ve hazlardan vazgeçemeyen kişi olarak tanımlanmaktadır. Suçlu insan, gelişimin anal döneminde, anne ve babasının verdiği tuvalet terbiyesi sırasında, öğrenilmesi gereken temel ilkeyi “gerçeklik ilkesini” öğrenememiş olduğu için, davranışlarıyla uyum sağlayamamış olan kişidir. Diğer bazı psikanalistler ise, bireyin sevgi, beslenme ve özen gibi aile içinde doyurulması gereken ihtiyaçların yokluğunu telafi için suç işlediğini ileri sürmektedirler. Özellikle anne ve babadan yoksunluğun suça etkisi üzerinde durulmaktadır (Sokullu-Akıncı, 1994).

2.2.3.2. Toplumsal Öğrenme Kuramı

Suçlu öğrenilmiş bir davranış olarak gören sosyal öğrenme teorileri suçu, ne sosyal teoriler gibi soyut bir çevreye ne de biyolojik ve psikolojik teoriler gibi sırf bedensel nedenlere bağlamaktadırlar (Sokullu-Akıncı, 1994). Bu kurama göre suçlu davranışlar yasal olmayan davranış örüntülerinin pekiştirme, model alma ve taklit yoluyla öğrenilmesi yoluyla ortaya çıkmaktadır. Başarılı modellerden yoksun olmak ve başarısızlığı sık yaşamış olmak da suça neden olan önemli faktörlerdir (Trajanowitz ve Marash, 1983).

2.2.3.3. Bilişsel-Gelişimsel Kuramlar

Bu kurama göre de gelişimsel gereksinimlere bağlı olarak bireyin yerine getirmesi gereken bazı gelişimsel görevler vardır. Bunlar kişinin bir başkasının fiziksel ve cinsel rolünü alması, yeni akran ilişkileri kurması, ebeveynlerinden bağımsız olması, bir mesleğe yönelmesi, entelektüel beceriler geliştirmesi, yeterli bir yurttaş olabilmek için gerekli kavram ve becerileri geliştirebilmesi, sosyal açıdan kabul edilebilir davranış

örüntüleri ve değer sistemi geliştirmesi gibi görevlerdir. Bireyin gelişimsel ihtiyaçları karşılanmadığında ve bu görevler tamamlanmadığında bireyin sorunları olacaktır. Gelişim ihtiyaçları karşılanmayan çocuk ona sınırları ve kontrolü öğretecek olan yetişkinlerden uzaklaşacaktır ve bu onu suçlu davranışa götürecektir (Trajanowitz ve Marash, 1983).

Kohlberg'in görüşleri doğrultusunda yapılan araştırmaların sonuçları, suçluların, suç işlememiş kişilere göre daha alt düzeylerde ahlaki gelişim gösterdiklerini ortaya koymuştur. Ahlaki gelişim evreleri üç düzey ve altı evredir. Gelenek öncesi dönemin ilk aşamasında çocuk doğruyu önce kurallara ve otoriteye bağımlı olarak algılar ve davranışlarının sonuçları ve ceza onun için önemlidir. Bakış açısı ben merkezlidir. İkinci evrede kendisinin ve çevresindekilerin gereksinimlerini karşılamaya dayalı adil alışverişlere giren çocuk, doğruluk ve haklılık anlayışının bireyci bakış açısına göre değişeceğini fark eder. Geleneksel düzeyin ilk evresinde beklentiler ve kurallar doğrultusunda davranan çocuğun amacı "iyi çocuk" olmaktır. Farklı görüşleri , kendini başkalarının yerine koyarak algılamaya başlayarak bireyci çıkarlarının üzerine çıkarır. İkinci evrede ise toplumun düzenini korumak ve toplumun refahı doğrultusunda davranmak esastır. Kişilerarası ilişkileri rol ve kuralları belirleyen sistemin bakış açısına göre benimser. Gelenek ötesi dönemin ilk evresinde doğru olan , insan hakları ve toplumun yararı gözetilerek toplumun inceleyerek kabul ettiği ilkelere uygun olandır. Ahlaki bakış açısı ile hukuki bakış açısının çelişebildiğini görür ve toplum yararına yasların değişebileceğine inanır. Son evrede insanlığın uyması gereken evrensel ahlaki ilkelerin varlığına inanılır. Evrensel adalet, insan hakları ve insana saygı gibi değerler gelişir. Bu anlayışa göre suçluya son evrenin değerleri ve başkalarının hakları ile ilgili olgun davranışları öğretmek gerekmektedir (Kağıtçıbaşı, 1979).

Suçlu davranışı açıklayan, suçun nedenlerini farklı temellere dayandıran bu teorilerin hepsi yandaş bulmuşlardır. Çünkü hepsi gerçeklere dayanan bazı bulgular ortaya koymaktadırlar (Sokulu-Akıncı, 1994).

2.3. Ceza ve Ceza İnfaz Kurumları

18'inci yüzyılın ortalarına doğru gelişen Klasik okula göre, suçluluk kişinin, özgür iradesinin sonucu olarak ortaya çıkar. Bu yüzden klasik okul, suçluluğa tepki olarak kusura yönelen cezayı savunmuştu. Buna karşılık, 19'uncu yüzyılın sonlarında ortaya çıkan pozitif okula göre; "serbest irade yoktur; suçlu bireyin tedaviye ihtiyacı vardır ve tedavi edilirse, o bir daha suç işlemez". Klasik ve pozitif okulların fikirleri, 20'inci yüzyılın ceza ve infaz kanunlarında yer buldular. İkinci Dünya Savaşından sonra gelişen kriminolojinin modern okulu, suçun nedenini, kişilik rahatsızlıklarından çok insanlar arası çatışmalarda görmektedir. Suçluluk, fail, mağdur ve toplumun katıldığı sosyal kurallar içinde oluşmaktadır. Kişi, toplumsal öğrenme ve hareketler arası kurallarla kontrol edilmek zorundadır. Aile, okul, komşuluk, meslek ve boş zaman grupları gibi sosyal gruplar, birlikte ceza adalet sistemi gibi etkilerler (Demirbaş, 2001).

Ceza adalet sistemi içinde hapsetme yanlış yapanları cezalandırmak ve vatandaşları onlardan korumak için kullanılan bir cezalandırma biçimidir. Hapishane sisteminin altında yatan ilke, bireyi toplumun uyum sağlayan ve uygun parçasına dönüştürmek için yetiştirmektir (Giddens, 2000). Bununla birlikte cezaevine girme, insanlar için çevresinin değişen davranışlarına ve yeni rollere uyum gerektiren stresli bir yaşam olayıdır. Topluma olumsuz tanıtılma, utanç, suçluluk, destek yetersizliği, baş etme olanaklarının kısıtlanmasına ek olarak cezaevinin olumsuz koşulları da hükümlüyü etkilemektedir. Tahliye olacak kişiler ise çevre değişikliği, iş ve maddi kaynakların yetersizliği, tekrar topluma katılım için hazırlıklı olmama gibi durumlarla karşı karşıyadır (Palabıyıkoglu, 2000).

İnfaz rejimi konusundaki olumlu gelişmelere rağmen, infaz kurumlarındaki katı disiplin, çeşitli kısıtlamalar, monoton yaşamın neden olduğu can sıkıntısı ve yalnızlık hem bireyi, hem de bireyin çevresi ile ilişkilerini zora sokmaktadır. Kaldı ki, mahkumun kendisini toplum dışına itilmiş hissetmesi de ruhsal sıkıntılarının nedenlerindedir (Demirbaş, 2001). İntihar riski nitekim cezaları onanmış kişilerde dışarıdaki topluma göre üç kat fazla olduğu belirtilmektedir (DSÖ Ruh Sağlığı Bölümü, 2004).

Cezaevi koşullarında hükümlüler için ruhsal durumlarını etkileyen diğer faktörler şöyle sıralanmaktadır.

- a) Cezaevindeki sosyal etkileşimin az ve etkili olmaması
- b) Tahliye sonrası yaşamla ilgili sorunlar, geleceğe karşı ümitsizlik,
- c) Bilinmezlik korkusu,
- d) Otoriteye güvensizlik
- e) Tutuklu ve hükümlülerin geleceklerine ilişkin yaşadıkları belirsizlik,
- f) Tutuklu ve hükümlülerin aileleri ile çevrelerinden uzakta olmaları, onlarla yakın temastan yoksun olmaları,
- g) Hapsedilmiş olmanın verdiği utanç, ve insanı aşağılayıcı yönü
- h) Cezaevi yaşantısının tek düzeliği ve can sıkıntısı, işsizlik yüzünden kişinin kendisini işe yaramaz olarak değerlendirmesi. (Yılmaz ve Kolbaşı, 2002; DSÖ Ruh Sağlığı Bölümü, 2004).

2.4. Suçluların Kişilik Özellikleri

Suçluların benzer davranış ve psikolojik özelliklerinin bir araya gelmesi ile bazı alt gruplar oluşturulmuştur. Kaner'in (1991) aktardığına göre Quay (1987) suçluların %85'inin şu alt gruplar altında olduğunu saptamıştır.

1. Pasif uygucu tip: arkadaş gruplarına boyun eğici tutum gösteren, korkak, reddedileceğini düşünen, sosyal açıdan kendini yetersiz gören kişilerdir.
2. Güç yönelimli tip: kendilerini suçlu ve dayanıklı kişiler olarak gören çetelerle birlikte suç işleyen, bu yol ile statü kazanmak ve kabul görmek isteyen, otoriteyle sorunları olan uyumsuz kişilerdir.
3. Nevrotik tip: Kronik ve yoğun depresif özellikleri, yetersizlik ve suçluluk duyguları olan, duygularını yadsıyarak diğerlerine saldıran kişilerdir.

Bununla birlikte suçlu ve suçlu olmayanlar arasındaki kişilik farklarının objektif testlerle araştırıldığı çalışmalara değinen Yavuzer'in (1998)aktardığına göre, Quay(1961), yaptığı araştırma sonucu, psikopati, isyankâr tutum, duygusal gerginlik, güvensizlik ve nörotizmi suçlularda görülen özellikler olarak belirtmektedir.

Suç işleyen kişiler üzerinde yapılan çalışmalarda bazı ortak davranış özelliklerinin olduğunu göstermektedir. Kişilerarası ilişkilerinde süreklilik ve tutarlılık yoktur. Dürtülerini kontrol edemezler, tepkilerini açığa vurmak için uygun zaman bekleyemezler. Engellenmeye dayanıklılık eşikleri düşük olup aşırı derecede hareketlidirler. Genellikle sorumluluk almaktan kaçınırlar ve davranışlarının sonuçlarına katlanmak yerine başkalarını suçlamayı yeğlerler. Olaylara başkalarının bakış açısından bakmada, kendilerini başkalarının yerine koyup onların duygu ve düşüncelerini anlamada güçlükleri vardır ve kendilerini değerlendirmeleri gerçekçi değildir(Öztürk, 1988).

Ozan'ın(2003) aktardığına göre, Biro(1993), 93 cinayet suçlusunun MMPI profilleriyle ilgili araştırmasında, profilleri "psikotik", "aşırı duyarlı-saldırgan", "psikopatik" ve "normal" profiller olarak sınıflamıştır. En geniş grup (% 49) "aşırı duyarlı-saldırgan" profildeki bireylerden oluşmuştur. Bu tür bir profil gösteren bireylerin özellikleri; kişilerarası iletişimde özel zorluklar, engellenmeyi tolere edememek, saldırgan ani patlayışlara eğilim ve içe dönüklüktür. Böyle bir birey, başka insanlarla ilgili sürekli olarak hayal kırıklığı ve tatminsizlik yaşamaktadır; öte yandan sosyal yaşantıların yorumlanmasında paranoid özellikler gösterebilmektedir. Aşırı derecede katı olan bu tür insanlar çok sık olarak bir yöne fanatikçe yönelebilir, sosyal olarak uyum sağlayamazlar, kişilerarası iletişimlerde yaptıkları hataların bilincindedirler ve kendilerini düzeltmezler.

Özdemir'in(1999) Kaplan'dan (1998) aktardığına göre ise suçlularda etkili olabilecek risk faktörleri şöyledir: çocukluğunda şiddet ve kötüye kullanıma maruz kalma, günlük işlevler açısından hiçbir etkinlikte başarılı olamama, dengesiz yaşam stili, sosyo-ekonomik seviyenin düşük olması ve işsizlik, eğitim seviyesinin düşüklüğü, düzensiz kalabalık evlerde oturma ve kötü bir çevre içinde yaşama, sosyal geri çekilme, çaresizlik, uzun süredir yalnız olma ve antisosyal davranışlar, psikiyatrik tedavi görmüş olmak, alkol ve madde kullanımı (bağımlılık derecesinde), geçmişte sık şiddet ve saldırı davranışında bulunmuş olmak ve belirgin saldırganlık, zayıf dürtü kontrolü, yüksek anksiyete, daha önce herhangi bir suç işlemiş ve hapis cezası almış olmak .

2.5. Benlik Saygısı

Benlik, Dusek'e (1987) göre, bireyin kendisi hakkındaki sahip olduğu , sosyal ortamlarda insanlarla etkileşimi sonucu gelişen, bireyin davranış biçimini tespit eden kavramların dinamik bir organizasyonudur(Aktaran Arıca, 1995)

Kuzgun (1983) benliği, bir kimsenin çeşitli özelliklerinin kendisinde bulunuş derecesi hakkındaki değerlendirmelerinin tümü, kısacası kişinin kendisini algılama biçimi olarak tanımlamaktadır. Yörükoğlu(1989) ise benliği, kişiyi o kişi yapan, başkalarından ayıran duygu, tutum ve davranışların tümünün örgütlenmiş bütünlüğü olarak tanımlamaktadır.

Benlik, bireyi oluşturan tüm özelliklerin karmaşık bir örüntüsü iken , benlik kavramı, insanın kendi benliğini anlayış ve kavrayış biçimi olarak tanımlamakta, kişinin kendisi hakkındaki görüşünü ifade etmektedir (Geçtan, 1981).

Benlik kavramımız, diğer insanlarla etkileşimde bize ait olan ile bizim dışımızda kalanı ayırt eden bir alan gibidir. Benlik kavramı, bireyin kendine ilişkin bilinçli algılarından oluşmaktadır. Benlik kavramı ile, kendimizi bizim dışımızda kalanlardan ayırır, kendimize özel bir alan oluştururuz. Oluşturduğumuz alanı korumak, geliştirmek ve sosyal etkileşim içinde konumlandırmak için de çok büyük çaba gösteririz. Bu çaba "ben olma savaşı" biçiminde nitelendirilmektedir.(Cüceloğlu, 1997).

Yörükoğlu (1986), "benlik" ile "benlik kavramı" nın birbiri üstüne konmuş bir çember ile bir dikdörtgene benzetir. Çember benliği, dikdörtgen de onun üstüne konmuş benlik kavramını simgeler. Her ikisinin çakıştığı alan benlik ile benlik kavramının uygunluk gösterdiği alandır. Dikdörtgenin çemberden taşan köşeleri ise benlik kavramının benliğe uymadığı alandır. Dikdörtgenin çemberde örtmediği alan ise benliğin kavranamayan, algılanamayan bölümleridir. Dikdörtgenin köşelerinin çemberden taşan parçaları ise kişinin kendini olduğundan değişik algıladığı bölümleri belirtir.

Benlik saygısı ise, bireyin benlik kavramının önemli bir parçasıdır. Benlik kavramı, bireyin kendini algılayış tarzı, yaşamında yerine getirdiği rollere ilişki kendini nasıl gördüğünü ifade ederken; benlik saygısı, kişinin kendisi ile ilgili olarak duygu ve düşüncelerini içermektedir (İnanç, 1997). Benlik kavramı, benliği tanımlayan ancak

değerlendirmeyen bir kavram olarak tanımlanırken; benlik saygısı, benlik kavramını değerlendiren, benlikten duyulan tatmini anlatan kavram olarak tanımlanmaktadır. Bireyin kim olduğu ile ilgili fikirlerin yanı sıra belirli duygulara da sahip olduğu vurgulanmakta ve benlik saygısı, bireyin benliği beğenme ve değerli bulma derecesi olarak belirtilmekte ve kişinin benlik saygısının değişmeye duyarlı olduğu kabul edilmektedir (Tufan, 1993).

Rosenberg (1965) benlik saygısını bireyin kendisine yönelik tutumunun yönü, kendi ile ilgili düşüncelerinin olumlu olup olmadığı ve kendini değerli bulup bulmadığı ile ilgili olarak tanımlamaktadır. Bu kavramın benlik ile ilgili diğer kavramlarla olan farkını açıklarken de; benlik saygısının bireyin kendini olduğu gibi pasif bir biçimde değil , kendini geliştirme isteği içerisinde ve olumsuz yanları ile başa çıkma eğiliminde olması ile ilişkili olduğuna dikkat çekmektedir.

Coopersmith (1967) benlik saygısını, kişiliğin önemli bir boyutu; bireyin kendini yetenekli, önemli başarılı ve değerli algılama derecesi olarak tanımlarken; Kaplan (1975), Kırmısoy'un (2003) aktardığına göre bireyin olumlu benlik tutumları ile ilgili yaşantılarını arttırması; buna karşılık olumsuz benlik tutum ya da duygularıyla ilgili yaşantılarını azaltması olarak tanımlamaktadır

Benlik saygısının yüksekliği, kişiliğin önemli bir boyutu ve olumlu bir kişilik özelliği olarak kabul edilir. Bireyin kendini yetenekli, önemli, başarılı, değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevmeye değer olarak algılama derecesi yani kendini olduğu gibi kabullenmeyi, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Bilgin, 2001)

2.5.1. Benlik Saygısının Gelişimi

Bireyin önemli bir yapılanımı olarak değerlendirilen benlik, onun kendisi hakkında geliştirmiş olduğu kavramların çevresindekiler tarafından nasıl değerlendirildiğine bağlı olarak biçimlenmektedir (Stagner, 1961; Aktaran Can, 1990)

Benlik saygısının gelişiminde bireyin katıldığı kişilerarası ilişkilerin ve bunun sonucunda oluşan yaşantıların birey tarafından algılanışı, bireyin doğuştan getirdiği

genetik donanımı, dürtüleri ya da hem içten hem dıştan gelen uyarılar, etkili olabilmektedir (Geçtan, 1992). Coopersmith (1967) benlik saygısının gelişimi konusunda dört faktörün önemini vurgulamaktadır.

- Bireyin yaşamında onun için önemli olan kişilerden algıladığı saygı, kabul ve ilginin miktarı,
- Bireyin toplumdaki başarılı geçmiş yaşantıları ve toplumdaki statüsü,
- Bireyin değerlerine ve tutumlarına uygun olarak yorumlanan ve uyarlanan yaşantıları,
- Bireyin değerlendirilmeye verdiği tepkinin şeklidir.

Benlik saygısı bebeklikten başlayarak kazanılır. Birey kim ve ne olduğuna ilişkin sorularının yanıtlarını, çocukluğunun ilk yıllarında ailesinin, daha sonraları ilişkide bulunduğu insanların kendisine karşı davranışlarında bulmakta ve onlardan öğrenmektedir. Çocuğun benlik saygısının oluşumunda sevgi gereksiniminin doyurulması kritik bir öneme sahiptir. Bu gereksinimin doyum kaynağı ise onun yakın çevresi özellikle annesidir. Çocuğun anneyi hoşnut etmeyen davranışları; sevgi ve şefkatin esirgenmesi şeklinde karşılık görebilmektedir. Anne-babadan gelen reddedici tutumlar ise çocuğun kendini değersiz bulması ile sonuçlanmakta ve bu tür bir ortamda yetişen çocuğun kendisi için olumlu görüşler geliştirmesi olanaksızlaşmaktadır (Geçtan, 1992). Bunun sonucunda çocuk annesini hoşnut edici biçimde davranmaya başlamaktadır. Zamanla kendisini annesinin gördüğü biçimde görmeye, anneyi hoşnut eden davranışları olumlu davranışlar olarak değerlendirmeye başlamaktadır. Yani yargılara uygun davranmadıkça kendini yeterli saymamaktadır. Bu durum benlik saygısının gelişiminde olumsuz etki yaratmakta düşük benlik saygısına neden olmaktadır. Buna karşın olduğu gibi kabul edilip her hangi bir koşul konulmadığında gereksinimleri ile çevre beklentileri uyumlu hale gelebilmektedir. Böylelikle benlik saygısı için ideal ortam yaratılmış olmaktadır (Rogers,1951; Aktaran Öner, 1987).

Çocukluk döneminin ardında ergenlikte de benlik saygısı önem kazanan bir özelliktir. Genç nasıl biri olduğunu, olumlu, olumsuz yönlerini, ne olmak ve ne yapmak istediğini, çevrenin nasıl gördüğünü ve kendisi hakkında neler hissettiğini anlamaya ve bunlarla ilgili sorunlarına cevap bulmaya çalışmaktadır. Ergenlik dönemi daha önceki gelişim

dönemlerinden etkilenecek, bazı özelliklerin değişip yeni bir yapılaşmaya doğru gittiği bir süreçtir. Bu bakımdan ergenlik döneminde benlik saygısı da yeniden düzenlenecek ve gencin yaşamı boyunca onun düşünce, duygu ve davranışlarını belirleyen bir kimliğin esasını oluşturacaktır (Rosenberg 1965; Garrison, 1975).

Sullivan (1953), benlik saygısı konusunda kişilerarası süreçler üzerinde durmakta ve ergenlik öncesi ve ergenlik döneminin rolünü vurgulamaktadır. Sullivan (1953) ergenlik döneminde, kişisel değer ve toplumsal değerlendirmeye akran ilişkileri eşlik ettiğini belirtmektedir. Kişinin bu dönemlerde anne-babadan çok akranlar tarafından onaylanma gereksinimi olduğunu belirtmektedir (Aktaran Öner, 1987).

Allport (1955) benliğin gelişimini bebeklik, okul öncesi, okul yılları ve ergenlik dönemleri içinde ele alıp inceler. Benlik ile egoyu eşanlamda kullanır. Allport'a göre aşağılık duyguları ve vicdan duygularının önemli bir biçimde yara aldığı durumlarda benlik üzerinde olumsuz etkiler meydana gelmektedir (Aktaran Can, 1990). Ergenlik döneminde geliştirilen benlik saygısının düzeyinin düşük olması daha sonraki yıllarda bireyin kendi benliğini kabul etmemesine neden olabilmektedir (Garrison, 1975; Aktaran Satılmış, 1988).

Birey yetişkinlik döneminde de çocukluk ve ergenlik dönemi benzeri etkileşimler yaşamaktadır. Aile çevresinin ötesinde eşi-dostu gibi kendisi için önemli olabilecek insanların onun yakındaki görüşleri, düşünceleri ve ona karşı tepkileri benliğin içeriğini sürekli etkiler. Bireyin çevresindeki kişilerin, gösterdikleri tepkiler ne denli olumlu ise o da kendi özelliklerini bu yönde değerlendirir ve buna uygun davranışlar geliştirme çabası içinde olur. Sosyal statü, etnik yapı, eğitim düzeyi, meslek ve bireyin fiziksel yapısının nitelikleri bireyin çevresindekilerin kendisine yönelttikleri davranış biçimlerini etkileyerek yine kişinin benlik saygısını etkilemektedir. (Can, 1990).

Yaşla birlikte benlik saygısının nasıl bir gelişme gösterdiğine ilişkin bazı çalışmalarda, benlik saygısının yaşla birlikte arttığı saptanmıştır. Bunun nedeni olarak da yaş arttıkça bireye tanınan özgürlük ve serbestliğin artması ve bireyin benlik saygısının belirleyicilerinden olan dış uyaranların yerini, bireyin içsel uyaranlarına bırakması olduğu ifade edilmektedir (Hortaçsu, 1991).

Özetle, bireyin benlik saygısının oluşumunda ailesi ve çevresinin kendisine gösterdiği tutumun niteliği ve kabulün derecesi ile bunlara bağlı değerlendirmeleri; bireyin beklenti ve başarıma güdüsü, kendisini bedensel, zihinsel ve sosyal yönden diğerleriyle kıyaslamak suretiyle oluşturduğu kendisine ait değerlendirmeler etkili olmaktadır.

2.5.2 Benlik Saygısı İle İlgili Kuramlar

Benlik saygısı ve gelişimi ile ilgili olarak farklı kuramlar ortaya atılmıştır. Psikanalitik kuram, dış dünyanın etkisi altında bireydeki altbenliğin(id) bir parçası özel bir değişim geçirir. Bu değişimle, dış uyaranları algılayan, giderek bu uyaranların aşırı olanlarına karşı ruhsal yapıyı koruyan özel bir yapı geliştirir. Alt benlik ile dış dünya arasında bir arabulucu görevi yüklendiği kabul edilen bu yapı benlik(ego) olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 1988). Psikanalitik kurama göre ego kişiliğin yürütme organı olarak, çevresindeki nesnelere hangileri ile ilişki kuracağını seçer, hangi içgüdülerle ne biçimde doyum sağlanması gerektiğine karar verir(Geçtan, 1992).

Adler'e göre, benlik yaratıcı bir güçtür. Bütünleşmiş ve bağdaşıklık sağlamış olan yaratıcı ben, kişiliğin öncüsüdür. Benlik saygısı, aşağılık duygusundan üstünlük duygusuna geçişin göstergesidir. Jung (1953) benliği kişiliğin bütün sistemlerini çevresinde toplayan, bu sistemleri bir arada tutarak kişiliğin bütünlüğünü koruyan bir güç olduğunu vurgulamaktadır. Horney ise, benliğin yetişkinlik dönemlerinde de gelişimini sürdürdüğünü ayrıca bireylerde doğuştan kendini gerçekleştirme gücü olduğunu vurgulamıştır. Öte yandan anne-babanın çocuğa karşı kayıtsızlığı, saygı ve sıcak duyguların eksikliği kişide kaygıya neden olmaktadır. Kişinin kaygı duygularına karşı geliştirdiği savunma yolları, benlik saygısının gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Aktaran Geçtan, 1981).

Rogers (1951) benliğin gelişimi ile ilgili olarak şu varsayımları öne sürmektedir.

- Benlik organizmanın çevre ile etkileşiminden bağımsız olarak gelişir.
- Benlik diğer insanların değer sistemlerini değiştirilmiş biçimde algılayarak içselleştirebilir.
- Benlik kendi tutarlılığı için mücadele eder.

- Organizma , benlikle tutarlı bir şekilde hareket eder.
- Benlik yapısına uygun düşmeyen yaşantıları kendini tehdit eden yaşantılar olarak algılar.
- Benlik olgunlaşma ve öğrenmeler sonucunda değişikliğe uğrayabilir (Aktaran, Can, 1990).

Cooley (1968) “ayna benlik” kavramını getirmiştir. Bu yaklaşımda; 1- Bireyin başkalarının algılanış biçimi ile ilgili kavramlar, 2- Başkalarının bireyin bir davranışı hakkında oluşturduğu yargının bireyde yarattığı tepki, 3- benlikle ilgili geliştirilen duygular olan utanma, gurur duyma vb. olmak üzere benlik kavramı üç unsur oluşturmaktadır(Aktaran, Can, 1990).

2.5.3 Düşük ve Yüksek Benlik Saygısına Sahip Olan Bireylerin Özellikleri

Rosenberg (1965) benlik saygısının yönünün, bireyin kendine ilişkin yaptığı olumlu ve olumsuz değerlendirmeler sonucunda belirlendiğini ileri sürmektedir. Kişinin kendini değerlendirmede olumlu bir tutum içindeyse benlik saygısı yüksek, olumsuz bir tutum içindeyse benlik saygısı düşüktür.

Düşük ve yüksek benlik saygısının tanımını yaparken gerçek ve ideal benlik kavramlarından da söz etmek gerekmektedir. Çünkü gerçek ve ideal benlik kavramı arasındaki farkın derecesi kişinin düşük yada yüksek benlik saygısına sahip olduğunu göstermektedir. Gerçek benlik kavramı kişinin nasıl olduğu ile ilgili algılamalarını ifade ederken, ideal benlik daha çok nasıl olmak istediğini, sahip olduğu taktirde kendini çok daha değerli bulacağı benlik kavramını ifade etmektedir. Kişinin ideal benliği ile gerçek benliği arasındaki farkın fazlalığı, bireyin benlik saygısını düşürmekte , kendini yetersiz, başarısız ve değersiz bulmasına neden olmaktadır (Nelson ve Jones, 1995).

Rosenberg(1965) düşük benlik saygısına sahip bireylerin daha az istek ve beklentiye sahip olduklarını, sosyal etkileşimde tutukluluk ve zorluk yaşadıklarını, genellikle nörotik eğilimleri içeren olumsuz kişilik özellikleri sergilediklerini öne sürmektedir.

Coopersmith (1967) kişilik özelliklerinin benlik saygısı düzeyi ile ilişkili olduğunu ve bu düzeyin düşük yada yüksek olmasının, farklı kişilik yapıları ortaya çıkardığını

söylemektedir. Yüksek benlik saygısı bireyin çevreye sağlıklı bir biçimde uyum yapmasını, başarılı ve mutlu olmasını sağlamaktadır. Benlik saygısı yüksek bireyler zor etkinlikleri tercih etmekte; çabalarının sonuçlanacağı konusunda kendilerinden emin; duygusal dalgalanmalara daha az duyarlı, daha az depresiftirler. Benlik saygısı düzeyi yüksek bireyler başkalarının kendilerinden üstün olduklarını fark ettiklerinde olumsuz duygular yaşamamakta, ya da daha az yaşamaktadırlar.

Copersmith'e(1967) göre benlik saygısı düşük bireyler , kendilerine yönelik bir düşmanlık, psikosomatik belirtiler, sıkıntı ve depresyon hissi gösterme eğilimindedirler. Ayrıca düşük benlik saygısı olan kişilerin, çekingen, kendini cezalandırıcı ve çevreye uyumda edilgen, fazlaca kaygılı, kendine düşmanlık ve aşağılık duygusu yaşayan, utangaç, sıklıgan, kendine güvensiz kişiler olduklarını ifade etmektedir. Benlik saygısı düzeyi yüksek olanlar ise olaylara ve kişilere başarılı olacakları ve iyi karşılanacakları beklentisi ile yaklaşmaktadırlar. Ayrıca kendilerini olumlu şekilde değerlendiren kişiler kendi algılamalarına ve kendi yargılarına güven duymakta, çaba gösterdikleri zaman sorunlara çözüm getirebileceklerine inanmaktadırlar.

Yüksek benlik saygısına sahip olan bireyler başarı yada başarısızlıklarının sorumluluğunu yüklenmekte; sosyal ilişkilerinde daha etkin ve girişimci olmaktadır. Düşük benlik saygısına sahip bireyler ise başarıyı dış dünyanın etkisi altında görmekte, şans faktörünün başarıyı etkilediğini düşünmektedir (Bee,1981; Aktaran Arıca, 1995).

Öner de (1987) düşük benlik saygısının kişilerarası ilişkileri zedelediğini; güvensizlik, yetersizlik, korku ve nereye yöneltileceği bilinmeyen öfke duyguları oluşturabildiğini ifade etmektedir

Kişilerarası ilişkiler açısından bakıldığında düşük benlik saygısı olan bireylerin, yüksek benlik saygısı olanlara göre, başkalarından gelen olumlu değerlendirmelere daha hoşnutsuzlukla, olumsuz değerlendirmelere de daha hoşnutsuzlukla tepki verdikleri görülmektedir. Jones(1973)'e göre düşük benlik saygısı olanlar onay görmediklerinde daha çok engellenme hissetmektedirler. Shrauger'in (1970) yaptığı araştırmada yüksek

benlik saygısı olanların başarı geribildirimini alınca kişilerarası ilişkilerde daha yüksek performans gösterdiklerini ortaya koymaktadır(Aktaran Satılmış, 1988)

Düşük benlik saygısı olan bireylerin ise başkaları ile iletişim kurmada güçlük çekerek kendilerini beceriksiz olarak değerlendirdikleri; sosyal olarak geri çekilme , yeni arkadaşlıklar başlatma da giderek daha az çabalama ve sonunda izole olma eğilimi gösterdikleri,yani yalnızlığı tercih ettikleri saptanmıştır(Duck, 1983; Aktaran Kırımsoy, 2003).

2.5.4 Benlik Saygısı ve Suç

Benlik saygısı ve suç davranışını inceleyen araştırmalarda, suç davranışının anlaşılmasında benlik saygısının önemli bir rol oynadığı varsayılmaktadır. Bu görüş şu iki kuramsal ilkedен kaynaklanmaktadır.

- Başkalarının bireye karşı tutumları onun benlik algısının şekillenmesinde etkilidir. Etiketlenmiş birey, başkalarının tepkileri olumsuz ise, bu tepkiler düşük benlik saygısına yol açmaktadır.
- Etiketlenmiş suçlu bireylerden beklenen düşük benlik saygısı, bireyin diğerleriyle yapacağı sosyal kıyaslamaların bir sonucudur. Suçlu bireylerin başarı ve pozisyonlarının sosyal etkilenme nedeniyle düşük olacağı beklenmektedir. Dolayısıyla bu durumda da, bu bireylerde benlik saygısı düzeyi düşük olmaktadır (Stager, Chassin,Young., 1983; Aktaran Kırımsoy, 2003).

Düşük benlik saygısının suç davranışını açıklamaya yönelik önemli bir gösterge olduğu ifade edilmektedir (Rosenberg, 1965; Uluğtekin, 1991). Benlik saygısı ile suç arasındaki ilişkiyi açıklayan Jarvis'e (1978) göre de toplumsallaşma süreci içinde, bireyin toplum tarafından önerilen ideal role uygun değer, tutum ve davranışları benimsemesi ve benliğine katması gerekir. Ancak onun gerçek benlik imgesi gerçekte nasıl davrandığı, kim olduğu ve ne yapabildiğine ilişkin görüşleri olmaktadır. Jarvis'e(1978) göre bu ideal benlik imgesi ile gerçek benlik imgesi arasındaki farklılık bireyin davranışlarına da yansiyarak onun toplumun kurallarına karşı çıkmasını kolaylaştırmaktadır (Aktaran, Uluğtekin, 1991).

Yüksek benlik saygısı iyi bir toplumsallaşmanın ürünü olarak ele alınırken; düşük benlik saygısı yetersiz toplumsallaşmanın bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Yetersiz toplumsallaşmanın suç davranışına, suç ortaklığına ya da suçlu alt kültürlere girmeye direnci azalttığı savunulmaktadır. (Calhoun, Connley ve Bolton, 1984)

ABD de benlik tasarımıyla suçluluk arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak için yapılan araştırmalar suç işlemiş ve işlememiş kişilerin arasında benlik tasarımları arasında bazı farklılıklar olduğunu göstermektedir. Reckless, Dinitz ve Murray'e (1956) göre olumlu (toplumsal yönden kabul edilebilen) bir benlik tasarımı , çok olumsuz çevresel koşullar içinde bile, bireyi "suçluluğa karşı koruyan bir izolasyon" olarak görülmektedir. Buna karşılık olumsuz benlik tasarımı bireyi suç işlemeye karşı koruyamaz denilmektedir. Schwartz Tangri (1965) polis ve mahkemeye ilişkili olmayacağı düşünülen suçsuz bireylerin benlik tasarım düzeyinin, suçlu bireylerin benlik tasarımı düzeyinden daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Fitts ve Hamer(1969) ın belirttiğine göre suçlu kişi kendine değer vermez, davranışının değerlendirilmesi ve denetiminde dışa bağımlıdır. Benlik saygısının devam ettirebilmek için savunmasızdır, stres ve dış baskıyla başa çıkabilecek kişilik bütünlüğünden yoksundur. Ayrıca suçlu bireyler suçsuzlara göre kendilerine daha az değer vermektedirler. Algan(1981)a göre ise suçlu bireyler toplum tarafından daha çok reddedildikleri duygusuna kapılmakta ve diğer insanlarla ilişki kurma kapasiteleri sınırlı kalmaktadır. (Aktaran Uluğtekin,1991)

Kaplan'a(1975) göre ise akranları ya da anababaları tarafından reddedilme, çeşitli alanlarda başarısızlık ya da yetersizlik duyguları gibi benlik saygısını tehdit eden durumlarla başa çıkamadığı zamanlarda kişi, benliğini reddedici tutumlara girmektedir. Olumsuz benlik algısıyla ilgili yaşantılarını ise abartmaktadır. Bu anlamda suç davranışı, düşük benlik değerine karşı bir savunma ya da uyum tepkisidir. Geleneksel davranışlar olumlu benlik saygısı yaratmak için yeterli değilse, bu durumu genellikle aykırı davranışlar izlemektedir. Ayrıca suç davranışının oluşması sadece benlik saygısının düşük olmasına bağlı değildir. Buna, uygun çevresel ve sosyal koşulların da eşliği gerekmektedir. (Aktaran Kaner, 1991).

Suç işlemiş bireylerin kapalı kurumlarda buldukları süre içerisinde bir "mahkumlaşma" süreci yaşanmaktadır. Kapalı kurumun örflerini, adetlerini ve genel kültürünü yüksek ya da düşük derecede benimsedikleri; bununda sapan davranışları destekleyen ve çoğaltan bir özelliği olduğu ifade edilmektedir. Bu sürecin etkinlik derecesi kapalı kurumda bulunan bireyin duyguları ve kişilik özelliklerine; kurum dışında ve halen süren ilişkilerine; kurum içerisindeki grup üyeliğine; kurum içerisindeki fiziki konumuna; kurumun kural ve dogmalarını kabul etme derecesine bağlı bulunmaktadır (Clemmer, 1940; Aktaran.Kırımsoy, 2003). Bir başka görüşe göre de, kapalı kurumda, özgürlüklerin kısıtlanması ve olumsuz bakılması gibi nedenlerle mahkumlar; kendilerine saygılarının tehdit altında olduğunu düşünmektedirler. Bu nedenle kurumdaki bireylerin zamanla birleşerek bir sosyal sistem geliştirdikleri ve kendilerine olan saygılarını koruduklarına dikkat çekilmektedir (Reid, 1982; Aktaran, Kırımsoy, 2003).

2.6. İletişim

İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek için iletişim kurma ihtiyacındadır. Toplum içinde yaşayan insanlar için, her ihtiyacın karşılanması bir şekilde iletişimi gerektirmektedir. Zıllıoğlu(1993) iletişimi, bireyin kültürel çevresi (hem doğal, hem toplumsal çevresi) ile ilişkilerine göre değişip gelişen ve buna karşılık insanı değiştiren, toplumsal ve kültürel gelişim ve değişim süreçleriyle bağlantılı bir süreç olarak tanımlamaktadır. Genel anlamıyla iletişim, bilgi alışverişi, duygu düşünce yada bilgilerin akla gelebilecek her türlü yollarla paylaşılması, bireyler arasında anlamları ortak kılma süreci, bir kaynağın bir iletiyi bir oluk üzerinden bir alıcıya iletmesi süreci gibi anlamlara gelmektedir (Yüksel, 2003).

2.6.1 İletişim Sürecini Etkileyen Faktörler

İletişim sürecinin iki temel unsuru olan gönderici ve alıcı etkin bir iletişimi önleyici rol de oynayabilirler. Kişisel amaçlar, hisler, duygular, değer yargılan ve alışkanlıklar hem ileti oluşturmayı hem de gelen iletiyi çözümlmeyi etkilemektedir (Özer, 1996).

Gönderici ve alıcının sahip oldukları bağıntı çerçevelerini dikkate almadan iletişimde bulunmaya çalışmak da iletişimi etkileyen bir faktördür. Bağıntı çerçevesi sosyo-kültürel sistem içerisinde edinilen düşünce kalıpları, tecrübe, bilgi ve değerlere verilen isimdir (Zıllıoğlu, 1993). Kişilerin bağıntı çerçeveleri birbirine ne kadar yakınsa iletişim sürecinde ortaya çıkabilecek engeller de o oranda azalacaktır. Bunun için kaynak ve alıcının birbirlerinin dillerini, düşünce ve davranışlarını, dünyaya bakış tarzlarını ve içinde buldukları koşulları iyi tanınması gerekir (Ergin ve Birol, 2000).

Kişiler arası iletişim sürecinde kaynağın tutumları, yetenekleri, sosyal rol ve statüsü, benlik kavramı, karşısındakine ilişkin algıları, konuya ilişkin bilgi düzeyi gibi faktörler mesajın oluşturulma ve iletilme süreci üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Aynı biçimde bu faktörler mesajın alınıp yorumlanmasını da belirlemektedir (Cüceloğlu, 1997).

İletişim süreçlerini etkileyen öğelerden birisi de giyim-kuşam ve dış görünüştür. İki kişi arasındaki ilk izlenim ve etkileşim, iletişim sürecinin önemli bir belirleyicisidir (Baltaş ve Baltaş, 1992). Dikkat edilmesi gereken nokta, dış görünüşün karşımızdaki insanı nasıl etkilediğini bilmektir. (Yüksel, 2003b).

İletişim sürecinde iletinin nasıl gönderildiği kadar nasıl algılandığı da önemlidir. Algılama iletiyi yorumlamada kullanılan zihinsel ve duyumsal bir süreçtir ve iletişim sürecinde filtre rolü oynayarak bireyin her şeyi değil, görmek istediğini görmesine, anlamak istediğini anlamasına yol açmaktadır. Kişilerarası algılama farklılıkları arttığı ölçüde iletişimin sağlığı bozularak etkililiği azalır (Reobuck, 2000).

İletişim eylemlerinde kişilerin duyguları zihinsel süreçler kadar önemlidir. Duygu olumlu ve gerçek olduğunda iyi bir ikna aracıdır. Ancak olumsuz ve içten değilse insanlar arasına duvar örmektedir (Özer, 1996; Ergin ve Birol, 2000). İletişim sürecinde oluşan engellerin bir kısmı, kalıplaşmış düşünceler nedeniyledir. İnsanlar bu tür düşüncelerin doğru yada yanlış olup olmadığını denemeye yönelmezler (Özer, 1996). Kasatura'ya (1991) göre; iki insanın birbirini anlamasını engelleyen en önemli etkenlerden biri de, savunucu iletişimidir. Bireyin kendini savunma özelliği arttıkça

iletişimdeki verimin düştüğünü, savunma azaldıkça iletinin anlamına ve yapısına daha çok dikkat edildiği gözlenmiştir.

Gordon (1998) iletişim engellerini emir vermek, uyarmak, göz dağı vermek, ahlak dersi vermek, öğüt vermek, çözüm ve öneri getirmek, öğretmek, nutuk çekmek, mantıklı düşünceler üretmek, yargılamak, eleştirmek, suçlamak, aynı düşünce de olmamak, övmek ad takmak alay etmek yorumlamak, analiz etmek, tanı koymak, avutmak, sözünden dönmek, oyalamak, şakacı davranarak konuyu saptırmak olarak ifade etmektedir. Özetle iletişim süreci; gönderici ve alıcının özellikleri, bağıntı çerçevesi, algı, giyim-kuşam, duygular, tutumlar ve çeşitli iletişim engelleri gibi pek çok faktörden etkilenmektedir.

2.6.2 İletişim Becerileri

İletişim becerileri, sosyal beceriler sınıfına girmektedir. Sosyal beceriler, kişilerin başkaları ile birlikte iken olumlu tepkiler almaya, olumsuz tepkilerden kaçmaya yarayan ve sosyal olarak kabul gören öğrenilmiş davranışlardır (Korkut, 2004).

"Beceri" sözcüğü ise bazı etkinliklerdeki yeterlilik ve uzmanlık anlamlarını içerir. İletişim becerileri, bireylerin sağlıklı, mutlu doyumlu ve etkin bir birey olarak yaşamını sürdürmesi için sahip olması gereken önemli bir beceridir. İletişim becerileri, zamanında geri bildirim verme, anlaşılmayan bir konunun açıklığa kavuşması, iletişimde yanlış bir yargılamanın esasını anlamak için sorular sorma, duygularını karşındakine dürüstlük ve samimiyetle söyleme anlamına gelmektedir (Cüceloğlu, 1997b). Kişilerarası ilişkilerin niteliğini belirleyen iletişim becerileri çeşitli yazarlar (Johnson ve Johnson, 1987; Baymur, 1993; Granwold, 1994) tarafından açıklanmıştır. Aşağıda örneklendiği gibi kimileri bu becerileri sınıflarken, kimileri tek tek sayma yoluna gitmiştir. Johnson ve Johnson (1987), kişilerarası ilişkileri olumlu etkileyen iletişim becerilerini dört grupta ele almaktadır;

- Başkalarını tanımak ve güvenmek.
- Diğerlerini anlamada kesin, somut, açık olmak.

- Diğerlerini etkilemek ve onlara yardım etmek.
- Sorunları ve çatışmaları çözme yollarını bilmek.

Baymur (1993) sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurabilmek için kullanılmasında yarar görülen iletişim becerilerini; Kendini açma, sosyal maskelerle iletişime girmeme, etkili dinleme, sözel olmayan iletişimi etkili biçimde kullanma, içeriği yansıtma, duyguları yansıtma, iletişimde ben dilini kullanarak kişiye ait olan duygu, düşünce ve davranışlarının sorumluluğunu alma, atılgan bir biçimde davranarak, başkalarını küçük görmeden, onların haklarını çiğnemenen, kişinin kendi haklarını koruyabilme, etkili bir biçimde soru sorabilme, empatik anlayış, saygıyı etkili biçimde kullanabilme, somutluk ve saydamlık ilkesi ile kişilerin kendi içlerinden gelen duyguların farkında olmaları ve oldukları gibi görünmeye, düşündükleri ve duydukları gibi konuşmaya çalışmalarını olarak saymaktadır.

Granvold (1994), iletişim becerilerini sosyal beceriler kapsamında ele almakta ve bu becerilerin kişiler arası ilişkilerde başarıya destek olduklarını belirtmektedir. Kişiler arası ilişkiler ve sosyal destek için aşağıda kısaca açıklanan bilişsel ve davranışsal yeterlilikleri gerekli görmektedir.

Bilişsel Yeterlilikler

- **Kişiler arası ilişkilerle ilgili giriş bilgileri:** kişiler arası iletişim nedir, neden önemlidir, nasıl geliştirilir, farklı durumlarda gösterilen davranışların uygun olup olmamasıyla ilgili sosyal normlar nelerdir, sorularına yanıt aranmasıdır.
- **Algılama becerileri:** iletişimde diğer insanların gönderdiği sözlü ve sözsüz mesajların anlamlarını tanıma ve doğru yorumlamadır (kod çözme).
- **Karar verme becerileri:** bir kişiye iletişim için yaklaşıldığında, kişinin sosyal etkileşime açıklığı ya da sosyal destek için talebini değerlendirmektir.
- **Bilişsel yeniden yapılanma ve yerine koyma becerileri:** bireyin kendisinin ya da diğerlerinin davranışları ve reaksiyonlarına alternatif anlamlar ve açıklamalar düşünmesidir. Değiştirme ve yerine koyma becerisi ise, kişinin rahat sosyal ilişki kurmasını ve ilişkilerdeki memnuniyetini engelleyen, yıkıcı ya da işlevsiz düşünceleri ve inançları ile ilgilidir.

Davranışsal Yeterlilikler

- Kendini gösterme becerileri: bireyin sosyal olarak uygun yollardan kendini göstermesi ve diğerlerinden olumlu tepkiler alma beklentisinin artmasıdır.
- 2. İlişkiyi başlatma becerileri: insanlara yaklaşma, konuşmayı başlatma ve ilişki için öneriler sunma gibi becerilerdir.
- Basit konuşma becerileri: karşılıklı iletişim kurarak konuşma ve diğerlerini dinlemeyi içeren becerilerdir.
- İlişkiyi sürdürme becerileri: amaçlanan konuşma ya da etkileşimin sürmesi ve derin ya da açık ilişkiler kurmayı içeren becerilerdir.
- Çatışma çözme becerileri: iletişimde anlaşmazlıkları ve hayal kırıklıklarını ele alma ile ilgilidir(Aktaran Demirci, 2002).

Görüldüğü gibi iletişim becerileri, insan yaşamının her boyutunu kapsayan; bireysel ve toplumsal ilişkilerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinin temel belirleyicisidir. Bireylerin sahip olduğu iletişim becerilerinin düzeyi, aşağıda açıklanan tutumlarda ortaya çıkmaktadır.

2.6.3. İletişim Becerilerinin Sergilenmesi

İletişim becerileri dinleme becerileri ile başlamaktadır. Konuşmayı başlatma, konuşmayı sürdürme, soru sorma, teşekkür etme, kendini tanıtmaya, başkalarını tanıtmaya, başkalarını takdir etme gibi davranışlarla da sürdürmektedir (Korkut, 2004).

İletişim sürecinde karşıdaki kişiye verilen değer en önemli göstergesi onu dinleme için ayrılan süre ve dinleme biçimidir(Baltaş ve Baltaş, 1992). Etkili dinlemenin, iletişimin anlaşılabilirliği ve ilişkilerin sıcaklığı üzerinde etkili olduğu söylenebilir (Johnson, 1993). Etkin dinleme alıcı açısından iletişimdeki gürültüyü azaltma ve mesajı tam ve doğru olarak alma ve geri bildirmeyi de içerir (Cüceloğlu, 1997b).

Etkili iletişim becerilerine sahip kişilerin en belli başlı özelliklerinden biri de empati kurma becerilerinin yüksek olmasıdır. Empati bir insanın, kendisini karşıdaki insanın

yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır ve doğru olarak anladığını, empati kurulan kişiye yansıtmasıdır. Empati yoksunluğu, iletişimi zorlaştırıp hatta olanaksızlaştırırken insanları birbirinden uzaklaştırmaktadır (Dökmen, 2002).

Etkili ve başarılı iletişim için bireyin farkındalığı da önemlidir. Farkındalık bireyin kendisini tanıması, duygu, düşünce ve gereksinimlerini bilmesi, davranışlarının doğuracağı sonuçları tahmin edebilmesi anlamına gelmektedir. Bireyin farkındalık seviyesi bireysel gelişiminin ve benlik saygısının artmasını sağlamakta ve dolayısıyla iletişim becerilerini de geliştirmektedir (Cuceloglu,1997b).

2.6.4. İletişim Becerileri ile İlgili Kuramlar

Geçtan'ın (1981) Adler'den aktardığına göre iletişim becerilerinin kazanımında, anne-babanın tutumu, ailenin sosyo-ekonomik durumu, cinsiyet ve kardeşler arasındaki ilişkilerin niteliği birinci derecede rol oynamaktadır.

Transaksiyonel Analiz (TA) kuramı, iletişimi, iki kişinin ego durumları arasında oluşan işlemler ile açıklamaktadır. Bu görüşe göre; iletişimde bulunan tarafların karşılıklı olarak gereksinimleri karşılanmıyorsa, iletişimde aksaklıklar ve çatışmalar olacaktır. Bu aksaklıklar ya da çatışma sözel olarak ifade edilebileceği gibi, sözel olmayan mesajlarla da (bakış, jest ve mimikler, ses tonu gibi) ifade edilebilmektedir. Ortaya çıkacak olan çatışmalardan kaçınmak ya da çözmek için, kişilerin iletişim sürecindeki etkileşimi tanıyabilmesi ve bunu değiştirebilme becerilerine sahip olması gerekir. TA kuramına göre sosyal etkileşim başkaları tarafından tanınma ihtiyacına dayanır ve sosyal ilişkilerde bu ihtiyacın nasıl karşılanacağı aile içinde öğrenilir (Kaner, 1992).

Sullivan(1953), davranışların ilişkilerden kaynaklandığını düşündüğü için; insanın davranışlarının çevresinden soyutlanarak ele alınıp yorumlanmasının yanlış olacağını savunmaktadır. Ona göre davranış kalıplarının kökeninde anne-çocuk ilişkisindeki genel kaygı bulunduğunu belirtmektedir. Yeni doğan bebeğin anne döş yatağından ayrılması, kaygı ve korku yaratmaktadır. Bebek ilk kaygısını ağlayarak belirtmekte, annesinin

kollarında güven kazanmakta, kaygı ve korkudan kurtulmaktadır. Bebeğin, içgüdü ve dürtüleriyle gelen temel gereksinimlerine karşı annesi evet der ve onaylarsa haz, hayır der ve karşı çıkarsa üzüntü duymaktadır. Tüm davranışlar bu gel-git arasında öğrenilip benimsenmektedir. (Aktaran Geçtan,1981).

Fenson (1994) aile kurumunu sağlıklı birey olabilmek için duygusal gereksinimlerin karşılandığı, güvenin ve desteğin verildiği ortam olarak tanımlamaktadır. Dünyaya gelen bebeğin yaşamının ilk aylarından başlayarak kurulması gereken duygusal bağın çeşitli nedenlerle kurulamaması yetişkinlikte iletişim sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Anne- babalarından ve arkadaşlarından duygusal destek alanların ve insanlarla birlikte olmaya daha fazla yeğleyenlerin, iletişim becerilerinin daha iyi olduğuna dair araştırma sonuçları vardır (Korkut, 2004).

Sosyal öğrenme kuramına göre de iletişim becerileri gibi uyum sağlamayı kolaylaştıran tepkilerin pek çoğu öğrenilmiş davranışlardır ve çevreyi gözleyerek edinilir ve çevre tarafından pekiştirildikçe de sürdürülürler (Nelson ve Jones, 1995). Bununla birlikte uygun iletişim becerilerinin kazanılmasını ya da gösterilmesini etkileyebilecek diğer nedenler; yetersiz sosyal bilgi, yetersiz uygulama ve geri iletim, uygun sosyal davranışları öğrenmek ya da göstermek için yeterli uyarıcı ve olanakların olmayışı, uygun davranışların pekiştirilmeyişi olarak belirtilmektedir (Deniz, 2002).

Bu kuramların tamamında, iletişim becerilerinin doğuştan değil, sonradan kazanıldığı görülmektedir. Bireyin kurduğu iletişimin sağlıklı ya da sağlıklı olmayan olmasındaki temel belirleyici ise aile ortamı olmaktadır.

2.6.5. İletişim Becerilerinin Önemi ve Birey Üzerindeki Etkileri

Bireyin ihtiyacı olan istendik iletişim becerileri, bireyin ihtiyacı olduğunda ya da aniden ortaya çıkmaz.. Birçok insan, basit kişiler arası becerilerin yoksunluğunu hep yaşarlar. Bu insanlar giderek kendilerini yalnız ve dışlanmış bulabilirler. Kişilerarası beceriler öğrenilmezse, ilişkide üretkenlik ve haz duyma kaybedilir (Johnson 1993). Çünkü

iletişim, insanların ilişkilerinin kalitesini belirleyen temel faktördür. Uygun olmayan iletişimde kişilerarası ilişkiler stres kaynakları haline gelmektedir. Kişilerarası ilişkileri yetersiz olan bireyler, yalnızlık duygusu ve beraberinde getirilen kaygıyı yaşamaktadır (Yüksel (Şahin), 1997). Dolayısıyla sağlıklı kişilerarası iletişim, bireyin psikolojik olarak sağlıklı yaşaması için gereklidir. Çünkü olaylara farklı açılardan bakabilme esnekliği sağlayan iletişim becerilerini kazanmış birisi, kendine yöneltilen bir uyarı, eleştiri ya da şikâyet karşısında, tek açı yerine, çok açıdan anlam verme yeteneğine sahip olabilmektedir. Toplumsal çevrenin sağlıklı kurulabilmesinin temel şartı başarılı insan ilişkileridir (Cüceloğlu, 1997b). O nedenle benlik saygısı yüksek olan kişinin genellikle iletişim becerilerinin yüksek olduğu gözlenmektedir (Cüceloğlu,1997). Çünkü yüksek benlik saygısı bireyin duyguların gerçekçi olarak algılamasında, değerlendirmesinde, davranışının sorumluluğunu kabul etmesinde ve anlamlı ilişkilere girmesinde etkili olmaktadır (Yüksel (Şahin), 1997).

İletişim becerilerine sahip olan, etkili iletişim kuran kişiler; sosyal yönden rahat, beden dilinde duyarlı, kritik düşünce becerilerine sahip, ilişkide buldukları kişilerle herhangi bir sorun çıkarmamaya özen gösteren, davranışlarının sonuçlarına katlanıp bununla başa çıkmaya çalışan kişilerdir. Kendileri ile ilgili kararları alarak, hedef belirleyerek kendini geliştirmeye yönelik atılımlarda bulunmaktadırlar. Yardım isteme, açıklama yapma, katılma, özür dileme ve başkalarını ikna etme davranışları sergilemektedirler. Kendi duygularını anlamakta, ifade etmekte, başkalarının duygularını anlamaya çalışmakta, korkularla ve öfkelerle başa çıkabilmekte, başkalarına yakınlık gösterip kendini ödüllendirebilmektedirler (Abacı, 1995; Bacanlı,1999).

2.6.6. Suç ve İletişim Becerisi

İletişim becerileri, sosyal beceri kavramının içerisinde yer alan bir kavramdır. Sosyal açıdan beceri sahibi bir insan olumlu etkileşimleri başlatabilme ve sürdürebilme, arkadaşlıklar kurabilme, sosyal çevresiyle başa çıkabilme yeteneğine sahiptir. Sosyal becerilerin eksikliği ise düşük benlik saygısının, sosyal uyumsuzlukların, zihinsel sağlık problemlerinin ve suçluluğun en önemli belirtilerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Saldırgan, antisosyal, kurallara uymayan kişilerin büyük bir oranının, toplumsal

ortamlarda etkin katılımı sağlayan temel sosyal becerileri öğrenme fırsatına sahip olmadıkları belirtilmektedir. (Rutherford ve Robert 1998)

Başarılı kişilerarası ilişkilerin başlatılması ve sürdürülmesi için gerekli olan becerilerin gelişimi, çocukluğun kritik başarılarından. Ancak bazı bireyler çocukluklarındaki, sosyal yeterlikle ilgili becerileri kullanmadaki yada öğrenmedeki sorunlar nedeniyle , bu tür uyum sağlayıcı ilişkileri oluşturmakta sorun yaşayabilmektedirler. Bu becerileri öğrenmedeki ve uygulamadaki eksiklikler düzeltilmeden sürdürüldüğünde yetişkinlikte yaşanabilecek çeşitli sorunlar açısından risk olabilmektedir(Korkut, 2004).

Toplumsallaşma, sosyal duyarlılık ve topluma uyum ile empati arasında pozitif bir ilişki vardır. Duygu ve düşüncelerini iyi ifade edebilen, topluma uyumlu ve toplumsal duyarlılığı yüksek olan kişilerin, empati kurma becerisine de sahip olduğu ortaya konulmuştur. Çevresiyle uyumsuz ve ya suça bulaşmış kişilerin empati kurma ihtimalleri ile buna yönelik ilgi ve becerileri de düşüktür (Dökmen,1997). Yapılan araştırmalarda, çoğunlukla suçlu kişilerin empatik ilgi ve becerilerinin suçlu olmayanlara oranla daha düşük olduğu saptanmıştır (Chlopan, 1985; Aktaran Dökmen, 1997).

Suçta yönelme, çalma, yalan söyleme gibi ciddi davranış sorunları yaşayan kişilerin saldırgan davranmak, umursamadan diğerlerini incitmek, kasıtlı olarak diğerlerini kızdırmak, kişilerarası ilişkilerde yetersiz olmak, empati kuramamak gibi özellikleri vardır (Kırımsoy, 2003). Korkut'un (2004) belirttiğine göre zayıf iletişim becerilerine sahip olmak, şiddet ve saldırganlık eğilimine, madde kullanımına zemin hazırlayan bir risk etmeni olarak görülmektedir.

Türkiye'de yapılan araştırmalarda da suçluların iletişim becerilerinde yetersizliklerin olduğu, duygularını uygun biçimde ifade edemedikleri, sosyal çevreyle uyumlu ve doyurucu ilişkiler kuramadıkları belirlenmiştir(Aral, 1997; Kulak, 1996).

Yücel'e(1986) göre suçluların dürtü ve tavırlarını değiştirmek ve sosyalleştirmek yolunda özellikle iletişim becerilerini kazanacakları grup tartışmaları, suçluların grup

içinde normal ilişkiler kurması, konuşması, dinlemesi iyileştirme sürecinde önemli bir rol oynayabilmektedir. İnsanların birbirini kabullenmeleri halinde, duygusal sorunlarının çözülmesinde de birbirlerine yardımcı olabileceklerine inanılmaktadır.

2.7. Hükümlülerle Yapılan Bazı Araştırmalar

2.7.1. Yurtdışında Hükümlülerle Yapılan Bazı Araştırmalar

Mackenzie ve Godstein (1985) toplam 1270 hükümlü ile yaptıkları araştırmada, cezaevine yeni giren ve ceza süresi fazla olan hükümlülerin , cezaevinde uzun süre kalanlara ve ceza süresi az olanlara göre stres düzeylerinin daha yüksek ve özsaygı düzeylerinin daha düşük olduğunu bulmuştur.

Mabli, Glick, Hilburn (1985), Yöndem'in (1998) aktardığına göre, 60 erkek ve 60 kadın gönüllü hükümlü ile yaptıkları çalışmada tahliyesine kısa süresi kalanlar (en fazla üç ay) ile daha uzun süre (en az bir yıl) kalanları stres düzeyleri ve davranış bozuklukları yönünden karşılaştırmışlardır. Tahliye edilmenin sevinç duygularını arttırması beklenirken genellikle kaygı, alınganlık, şüphencilik, düşmanlık, stres, kolay tahrik olma ve depresyonun artışı gibi durumları ortaya çıkardığı gözlenmiştir. Kadınların ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük hükümlülerin tahliye öncesi stresi daha yoğun yaşadıkları ve bu gruplarda duygusal bozuklukların daha yaygın olduğu gözlenmiştir(Akt. Yöndem, 1998).

Vega ve Silverman' ın (1988) yaşları 60 ve 80 arasında değişen 40 yaşlı hükümlü erkek ile yaptıkları çalışmada, yaşlı hükümlülerin hükümlülüğe ilişkin tepkilerini kaygı ve kızgınlık düzeylerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmanın sonucunda yaşlı ve genç hükümlülerin genellikle yaşamlarının stresli olmadığı izlenimini bıraktıkları ve örnek hükümlü gibi davrandıkları gözlenmiştir. Ancak özellikle yaşlı hükümlülerin uyumlu görünümünün daha önceden yapılmış araştırma bulgularıyla desteklendiği gibi duygularını bastırma, kendini suçlama şeklinde stres ve kaygı durumlarının maskelenmiş hali olabileceği belirtilmiştir.

Zamble ve Porporino (1988) Yöndem'in (1998) aktardığına göre, 133 hükümlü ile yaptıkları çalışmada hükümlülerin günlük yaşam sorunları ile başetme de birtakım eksikliklerinin olduğu, ancak hükümlülüğün başetme stratejilerinin kullanımında belirgin farklılık yaratmadığı bulunmuştur.

Silverman ve Vega (1994) sekiz farklı cezaevinde, toplam 783 hükümlü üzerinde yaptıkları çalışmada; cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi gibi bazı demografik değişkenlerle kaygı ve kızgınlık arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Araştırmanın sonucunda, genç hükümlülerde kızgınlık düzeyinin daha yüksek olduğu ve bu duygularını daha çok açığa vurdukları bulunmuştur. Yaşlı hükümlülerin çevrelerindeki stres durumlarına karşı daha duyarlı oldukları halde duygusal tepkilerini daha çok kontrol ettikleri gözlenmiştir. Cinsiyet açısından bakıldığında erkeklerin dışa yönelik kızgınlık; kadınların kontrollü puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu; eğitim düzeyi yüksek olan hükümlülerin, cezaevindeki tehlikelere karşı daha gerçekçi tepkiler gösterdikleri, kızgınlık ve kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu görülmüştür.

Chapman (1994), Yöndem'in (1998) aktardığına göre en az iki hafta cezaevinde kalmış 123 hükümlüyü çok yönlü bir programa almıştır. Programda stres yönetimi, kızgınlık yönetimi, problem çözme becerileri, özsaygıyı geliştirme eğitimleri bir takım rahatlama teknikleri verilmiştir. Sonuçta istatistiksel olarak olmasa da genel olarak kaygı-kızgınlık-stres, özsaygı düşüklüğü gibi boyutlar yönünden azalmadan bahsedilmektedir. Aynı zamanda nörotizm, kaygı ve kızgınlık düzeylerinin fazlalığı ve özsaygı düzeyinin düşüklüğünün genel uyum düzeyini azalttığı görülmüştür. Sonuçta tutukluluk süresince uygulanacak çok yönlü programların uyumla ilgili bazı değişkenler üzerinde etkili olabileceği vurgulanmıştır

Freeman (1996) yaptığı çalışmada, bir yıllık süre içerisinde yakınları ile görüşme sayıları ile depresyon düzeyi ve başetme becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda yakınları ile daha fazla görüşenlerin ve tahliyesine kısa süre kalan hükümlülerin daha olumlu başetme becerileri gösterdikleri gözlenmiştir. Ancak alınan ceza süresi, cezaevinde kalma süresi ve yakınları ile görüşme durumları ile depresyon düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır

2.7.2. Türkiye’ de Hükümlülerle Yapılan Bazı Araştırmalar

İçli'nin (1992), yaptığı bir araştırmanın örneklemini 14-53 yaşlarındaki, 234 erkek hükümlü oluşturmuştur. İçli bu çalışmasında, hükümlülerin medeni durumu, meslek, eğitim, ekonomik durumu gibi değişkenlere ilişkin oranlar vermiştir. Sonuçlara göre suça yönelme yaşı 39 dur. Yarıdan fazlası evli, yaklaşık %60'nın ilkokul mezunu ve ekonomik sıkıntıda olduğu saptanmıştır.

Ünlühisarcıklı(1993) Ankara, İstanbul ve Kocaeli illerinde bulunan 7 cezaevinde öğretmen ve atölye şefleri ile yaptığı görüşmelerle, cezaevlerindeki eğitim çalışmalarını incelemiştir. Görüşmeler sonucunda öğretmen ve atölye şeflerinin, hükümlü ve tutukluları genellikle sorunlu kişiler olarak tanımladıkları, özellikle eğitim çalışmalarında motivasyon düşüklüğü ve konsantrasyon güçlüğü gibi sorunlar yaşadıkları düşüncesini paylaştıkları gözlenmiştir. Cezaevindeki eğitim etkinliklerinin sürdürülmesinde ise eğitsel araç-gereç, mali kaynak ve eğitim ortamı gibi sınırlılıkların bulunduğu belirlenmiştir.

Sümer (1994) Ankara merkez kapalı cezaevinde cinsel suçtan hüküm giymiş 57 hükümlü erkek ile yaptığı çalışmada hükümlülerin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın sonucunda, en yoğun suç işleme yaşınının 14-23 yaşları arası olduğu , çoğunluğunun ilkokul mezunu ve bekar oldukları, öğrenim düzeyi düşük ve geniş ailelerden geldikleri belirtilmektedir. Cezaevinde yaşadıkları suçlara bakıldığında bu hükümlülerin suçlarından dolayı dışlandıkları, en ağır işleri yapmaya zorlandıkları ve cezaevinden çıktıktan sonra da toplumun kendilerine olumsuz gözle bakacağını düşündükleri belirlenmiştir

Kızılkaya (1995)'nın Ankara Yarı açık ve Kapalı cezaevlerindeki hükümlülerle yaptığı, hükümlü sorunları tarama envanteri geliştirmeye yönelik çalışmasında, hükümlülerin cezaevinde sosyo-ekonomik, psikolojik ve sağlıkla ilgili yoğun sorunlar yaşadıklarını gözlediğini belirtmiştir.

Kulak (1996) adam öldürme suçu işlemiş 50 suçlu ile 50 suç işlememiş kişiyi karşılaştırmıştır. Kişilik ilişkileri yönünden adam öldürme suçu işlemiş olanların duygusal ve sosyal ilişkilerinin yetersiz, benlik fonksiyonlarının zayıf olduğu, duygusal olarak olgunlaşmamış ve saldırgan oldukları, nevroitik çatışmaların daha fazla olduğu gibi bulgular elde edilmiştir. Sosyo-demografik özellikler yönünden ise suçlu grubun daha çok eğitim düzeyi düşük , 20-40 yaş arası kişilerden oluştuğu belirlenmiştir.

Demir (1996) 20 kadın ve 235 erkek hükümlü ile yaptığı araştırmada cezaevine girdikten itibaren 3 ve 6 ay süresince hükümlülerdeki psikiyatrik belirtileri izlemiştir. Sonuçta hükümlülerin cezaevine uyumlarının 3 aylık süre içinde sağlandığı ve uyum gösterdikçe psikiyatrik belirtilerin azaldığı bulunmuştur. Kurum tipi, cinsiyet, yaş , öğrenim, düzeyi, medeni durum, suç türü, cezaevinde mektup ve para durumu gibi değişkenlerin; ölçeklerden alınan puanlar üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı ancak alınan ceza süresi, cezaevinde kalınacak süre, katıldıkları çalışma türü ve ziyaretçi durumunun cezaevine uyum ve psikiyatrik belirtiler üzerine anlamlı etkisinin olduğu bulunmuştur.

Aral (1997) suçluluğun oluşumunda etken olabilecek kişilik özelliklerini araştırmıştır. Üsküdar paşakapısı cezaevinde bulunan 100 erkek tutuklu ile 50 suç işlememiş normal grup deney grubunu oluşturmuştur. Suçlu ve normal grup arasında nörotizm, dışadönüklük ve zeka yönünden fark olmadığı, ancak suçlu grubun daha fazla psikotik eğilimler gösterdikleri, olayları nesnel ve akılcı olarak değerlendiremedikleri, duygularını uygun biçimde ifade edemedikleri, sosyal çevreyle uyumlu ve doyurucu ilişkiler kuramadıkları ve benlik yapılarının zayıf olduğu gibi sonuçlar elde edilmiştir.

Tutuklu ve hükümlülerin anksiyete ve depresyon düzeylerinin ve kriminolojik özelliklerinin değerlendirildiği bir çalışmada ise; cezaevine girmiş ve girmemiş kişilerden oluşan iki grup karşılaştırılmıştır ve istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur(Özdemir, 1999).

Erkunt (2003) benlik saygısı, başa çıkma yöntemleri, sosyal destek, aile ilişkileri ve yaşam olayları değişkenlerini kullanarak Türk tutuklu ve hükümlülerinde sosyal

sapkınlığa ve şiddete eşlik eden faktörleri belirlemek amacıyla farklı suçlardan ötürü İstanbul Özel Tıp cezaevinde kalan yüz erkek tutuklu ve hükümlü ile çalışmıştır. Hükümlü ve tutuklular işledikleri suçun çeşidine göre iki grup altında toplanmıştır: Şiddet içeren ve şiddet içermeyen suç işlemiş kişiler. Şiddet içermeyen suç işlemiş kişilerin benlik saygısı puanları şiddet içeren suç işlemiş olanlara oranla anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Şiddet içeren suç işlemiş kişilerin şiddet içermeyen suç işlemiş kişilere oranla daha depresif oldukları bulunmuş; bu grubun şiddet içermeyen suç işlemiş kişilere göre daha fazla antisosyal davranış gösterdikleri bulunmuştur. İki grup arasında kaygı seviyeleri açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Konya Kapalı Cezaevi'nde mahkumlarda psikiyatrik bozuklukların 12 aylık yaygınlığının araştırıldığı bir araştırmada 305 mahkum örnekleme yer almıştır. Cezaevine giriş sayısı ile psikiyatrik bozuklukların ilişkisi incelendiğinde 6 ve daha fazla sayıda cezaevine giren mahkumlarda duygudurum bozukluğu, madde bağımlılığı/kötüye kullanımı ve alkol bağımlılığı/kötüye kullanımı tanıları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Artan giriş sayısı ile en fazla ilişkili psikiyatrik tanıların madde kullanımıyla ilişkili bozukluklar ve antisosyal kişilik bozukluğu olduğu bulunmuştur (Kaya, Güler ve Çilli, 2004).

Özetle hükümlülerle ilgili araştırma bulgularına bakıldığında genelinde hükümlülerde - alanyazında düşük benlik saygısının ilişkili olduğu kavramlar olarak gösterilen - stres, kaygı, depresyon ve düzeylerinin yüksek, benlik saygısı düzeylerinin düşük olduğu gözlenmektedir. Ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında da hükümlülerin olumsuz sosyo-ekonomik yapı ve olumsuz psiko-sosyal özellikler gösterdikleri gözlenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ile ilgili başlıklar yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, genel tarama modeline göre yürütülmüştür. Tarama modelinde, varolan bir durum varolduğu şekliyle betimlenmeye çalışılır. Bu araştırmada, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki hükümlülerin benlik saygısı ve iletişim becerisi düzeyleri çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmiştir.

3.2. Çalışma Evreni

Bu araştırmanın çalışma evrenini, Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz kurumunda Ağustos 2006'da kalmakta olan hükümlülerin tümü oluşturmaktadır. Kurumda bulunan 152 hükümlünün tümüne uygulama yapılmıştır. Uygulama sonucunda yönergeye uygun olarak cevaplanmayan 16 ölçek-formu değerlendirme dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla verilerin toplandığı çalışma evreni 136 hükümlüdür.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada Eskişehir H Tipi Ceza İnfaz kurumunda kalan hükümlülerin benlik saygısı düzeyleri için Rosenberg (1963) tarafından geliştirilen ve Çuhadaroğlu(1985) tarafından Türkçe'ye çevrilerek geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" kullanılmıştır. Hükümlülerin iletişim becerilerine ilişkin algıları ise Korkut (1996) tarafından geliştirilen " İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" ile elde edilmiştir. Hükümlülerin yaş, öğrenim durumu, suç türü, cezaevinde kaldıkları süre ve cezaevine giriş sıklıkları v.b bilgiler ise hazırlanan kişisel bilgi formu ile toplanmıştır. "Rosenberg Benlik saygısı ölçeği" EK-1'de, "İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" EK-2'de, "Kişisel Bilgi Formu EK-3 de sunulmuştur. Her 3 veri toplama aracına ilişkin bilgiler ise aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, 1963'de Morris Rosenberg tarafından gençlerin benlik saygısı düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilmiş, ABD'de geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapıldıktan sonra birçok araştırmada kullanılmaya başlanmıştır (Çuhadaroğlu,1986). Ölçek benlik saygısı kavramında bireyin kendini değerlendirmesine önem vermektedir. Bireysel ve grup olarak uygulanabilen, deneklerin ölçeği kendileri doldurdıkları bir kağıt kalem testidir. Test 63 maddeden ve 12 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar;

1. Benlik saygısı
2. Kendilik kavramının sürekliliği
3. İnsanlara güvenme
4. Eleştiriye duyarlılık
5. Depresif duygulanım
6. Hayalperestlik
7. Psikosomatik belirtiler
8. Kisilerarası ilişkilerde tehdit hissetme -
9. Tartışmalara katılabilme derecesi
10. Ana-baba ilgisi
11. Babayla ilişki
12. Psişik izolasyon (Çuhadaroğlu, 1986; Öner, 1997).

Benlik saygısı alt testi 6 madde ve 10 sorudan oluşmaktadır. Likert tipi ölçekte maddelerin cevaplanması dört seçenek arasından yapılmaktadır. Deneğin herhangi bir alana bağlı kalmadan genel olarak kendini düşünmesi ve maddelerin kendisini ne kadar tanımladığını seçmesi ve değerlendirmesi beklenmektedir. Bu beklenti, ölçeğin başında cevaplama yönergesi olarak verilmektedir (Öner, 1997).

Kendilik kavramının sürekliliği alttestinde, sürekliliğin az olduğuna; insanlara güven duyma alttestinde, güvenin azlığına, eleştiriye duyarlılık alttestinde, fazla duyarlılığa, depresif duygulanım alttestinde depresyon düzeyinin yüksek oluşuna hayalperestlik alttestinde hayalperestliğin fazlalığına, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme alttestinde kolaylıkla tehdit edilme duygusuna, tartışmalara katılabilme derecesi alttestinde

tartışmalara katılabilme düzeyinin yüksekliğine, ana-baba ilgisi alt testinde ilgi azlığına, babayla ilişki alt testinde babayla ilişkinin fazlalığına, psişik izolasyon alttestinde psişik izolasyonun fazlalığına işaret eder.

Benlik Saygısı alt testinde bu puanlama sonucu alınan puanlar "0-6" puan arasında değerlendirilmektedir. Benlik saygısı alt testinden "0-1" puan alanların yüksek, "2-4" puan alanların orta, "5-6" puan alanların ise düşük benlik saygısına sahip oldukları görülmektedir. Yüksek puan düşük benlik saygısına işaret etmektedir (Çuhadaroğlu, 1986; Öner, 1997).

Geçerlilik çalışması

Geçerlilik çalışmasında; benlik saygısı için psikiyatrik görüşmeler depresyon, psikosomatik belirtiler ve kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme alt kategorileri için SCL-90 kullanılmıştır. Benlik algısındaki süreklilik, insanlara güvenme, hayalperestlik, eleştiriye duyarlılık, tartışmalara katılabilme derecesi, ana baba ilgisi, babayla ilişki ve psişik izolasyon alt ölçekleriyle karşılaştırılabilecek yurt içinde kullanılan uygun başka ölçekler olmadığı için bu alt grupların geçerlik araştırması yapılamamıştır (Çuhadaroğlu,1986). Beş ayrı sınıftan rastgele örnekleme ile seçilmiş beşer öğrenci psikiyatrik görüşmeye alınmıştır. Öğrencilerin benlik saygıları; psikiyatrik görüşme ile yapılan değerlendirmede Öğrencilerin kendilerine ilişkin görüşlerine ve daha sonra aynı Öğrencilerin Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nden aldıkları puanlamalara göre yüksek, orta ve düşük olarak derecelenmiştir. Görüşmelerden ve Benlik Saygısı Ölçeğinden elde edilen sonuçlar arasındaki uygunluk basit korelasyon yöntemiyle hesaplanmıştır. Görüşmelerden ve Benlik Saygısı Ölçeğinden elde edilen sonuçlar arasındaki uygunluk basit korelasyon yöntemiyle hesaplanmış ve geçerlik katsayısı %71 olarak saptanmıştır (Çuhadaroğlu,1986).

Depresif duygulanım, psikosomatik belirtiler ve kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme alttestlerinin geçerlik çalışması için "Belirti Tarama Listesinin " (Symptom Check List SCL-90) aynı isimli alttestleri kullanılarak yapılmıştır. Basit korelasyon yöntemi kullanılarak yapılan karşılaştırmada geçerlik oranları depresif duygulanım alt testi için

.66, psikosomatik belirtiler altesti için .70, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme alt grubu için de .45 olarak bulunmuştur (Çuhadaroglu,1986).

Güvenirlilik Çalışması:

Güvenirlilik çalışması için test-tekrar test güvenirlilik yöntemi kullanılmıştır. Testin ilk verilişinden bir ay kadar sonra aynı deneklere test ikinci kez uygulanarak alınan puanlar arasındaki korelasyonlar araştırılmıştır. Elde edilen güvenirlilik oranları şöyledir: Benlik saygısı % 75, kendilik kavramının sürekliliği % 75, insanlara güvenme % 55, eleştiriye duyarlılık % 48, depresif duygulanım % 70, hayalperestlik % 75, psikosomatik belirtiler % 89, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme % 46, tartışmalara katılabilme derecesi % 51, ana-baba ilgisi % 51, babayla ilişki % 79, psişik izolasyon %60 (Çuhadaroglu,1986). Bu değerler, ölçeğin benlik saygısını ölçmek için güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

3.3.2. İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği

Korkut (1996) tarafından geliştirilen bu ölçek, iletişimi zenginleştirici olan bazı niteliklerin ne kadarına sahip olduğunu belirlemeye yöneliktir. Ölçek maddeleri, bireylerin ilişkilerinde genelde nasıl olduklarını düşünerek yanıtlayabilecekleri 5 likert tipinde 25 ifadeden oluşmaktadır.

İBDÖ'nün uygulamasında bireylerden her bir maddenin karşısında yer alan her zaman, sıklıkla, bazen, nadiren ve hiçbir zaman (5,4,3,2,1) seçeneklerinden birisini seçmeleri istenmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 125'tir. Puanın yüksekliği bireyin kendisini iletişim becerileri konusunda başarılı algıladığına işaret etmektedir (Korkut, 1999).

Güvenirlilik çalışması

Üniversitede okuyan 58 öğrenci ile iki hafta arayla yapılan çalışmada testin tekrarı yöntemi ile yapılan güvenirlilik çalışması sonucunda güvenirlilik katsayısı .78 olarak elde edilmiştir. İttutarlılık katsayısı olan alfa değeri ise üniversite öğrencileri için .86 olarak bulunmuştur. Diğer bir güvenirlilik çalışmasında 61 yetişkinin puanlamalarıyla yapılan

içtutarlılık katsayısı .75 olarak bulunmuştur. Yüksel(1996) tarafından 120 üniversite öğrencisi ile yapılan güvenirlik çalışmasında test tekrar test yöntemi ile üç hafta ara ile uygulanan İBDÖ'nün güvenirlik katsayısı .87 olarak bulunmuştur. Güvenirlik ve geçerlik için yapılan bu çalışmalardan elde edilen bulgulara göre ölçeğin üniversiteliler ve yetişkinler için kullanılabilceği düşünülmektedir (Korkut, 1999).

Geçerlilik çalışması

Üniversitede okuyan 58 öğrenci ve 61 yetişkin ile yapılan iki geçerlik çalışmasında benzer ölçekler geçerliği kullanılmıştır. Yetişkinlere uygun olması nedeni ile benzer ölçek olarak geliştirilen empatik eğilim ölçeğinden yararlanılmıştır. İki grubun sırasıyla geçerlik katsayıları .52 ve .48 dir. Yüksel tarafından 120 üniversite öğrencisi ile yapılan İBDÖ'nün benzer ölçekler geçerliği çalışmasında kişilerarası ilişkiler tarzı ölçeği kullanılmış ve geçerlik katsayısı .54 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin, veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hükümlülerin yaş, öğrenim durumu, işledikleri suçla ilişkin bilgiler ve cezaevine giriş sıklıkları, cezaevinde kaldıkları süre ile ilgili bilgileri ortaya koyacak bir Kişisel Bilgi Formu hazırlanmış ve uzman görüşleri alınarak son şekli verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formu ve ölçeklerin uygulamaları Ağustos 2006'da gerçekleştirilmiştir. Uygulamalardan önce Adalet Bakanlığında gerekli izin alındıktan(Ek-4) sonra, uygulama için belirlenen gün ve saatte hükümlülere ölçek setleri dağıtılarak uygulama yapılmıştır.

Uygulama araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Her uygulamadan önce araştırmanın amacı, önemi ve ölçeklerin nasıl yanıtlanacağına ilişkin bilgiler verilmiştir. Her uygulamadan önce araştırmaya katılanların bilgi toplama araçlarını cevaplandırırken içten olmalarını sağlamak amacıyla, isim yazmalarının gerekli olmadığı belirtilerek, isteyenlere araştırma sonucu hakkında bilgi verilebileceği belirtilmiştir.

3.5 Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlemesinde öncelikle merkezi dağılım ve değişkenlik ölçülerinden yararlanılmıştır. Değişkenler arasında fark olup olmadığını ve anlamlılık düzeyini test etmek amacıyla değişkenlerin özelliklerine göre t testi ve tek yönlü varyans analizi, değişkenler arasındaki etkileşimi belirlemek için Fisher LSD izleme testi kullanılmıştır. Çözümlemelerde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) paket programından yararlanılmıştır. Tüm istatistiksel çözümlemelerde .05 anlamlılık düzeyi temel alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen veriler alt amaçlarda sıralanan soruların sırası esas alınarak sunulmuştur. Bunun öncesinde ise deneklere ilişkin demografik veriler açıklanmıştır.

4.1. Demografik Veriler

Araştırmaya katılan toplam 136 hükümlünün yaşlarına göre dağılımları çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1

Hükümlülerin Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş	N	%
18-23	17	12,5
24-29	41	30,1
30-35	35	25,7
36-41	21	15,4
42-47	10	7,4
48-53	9	6,6
54ve üstü	3	2,3
TOPLAM	136	100,0

Eskişehir H Tipi ceza infaz kurumundaki hükümlülerin yarısından fazlası (%55,8) 24-35 yaşları arasında bulunmaktadır. 48 yaş ve üstünde olanların oranı %8,9; 23 ve daha aşağı yaştakilerin oranı ise %12,5’ tur. Adli istatistiklere göre de ceza infaz kurumlarındaki erkek hükümlülerin yaş olarak en fazla olduğu grup 24-40 yaşları arasında olan gruptur (Adalet Bakanlığı, 2005).

Hükümlülerin öğrenim durumlarına göre dağılımları çizelge’ 2 de verilmiştir.

Çizelge 2

Hükümlülerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim durumu	N	%
Okur-yazar değil	2	1,5
Okur-yazar	5	3,7
İlkokul mezunu	46	33,8
Ortaokul mezunu	41	30,1
Lise ve dengi	29	21,3
Yüksekokul-fakulte	13	9,6
TOPLAM	136	100,0

Çizelge 2 ye göre hükümlülerin üçte ikisi ilk ve ortaokul mezunudur. Oran olarak en yüksek grubu %33.8 ile ilkokul mezunları oluşturmaktadır. En düşük hükümlü grubu ise okur-yazar ya da okur-yazar olmayanlardır (%5,2). Okur-yazar yada okur-yazar olmayanların oran olarak düşüklüğü, Türkiye’de ilköğretim kademesindeki okullaşma oranının yüksekliği ile açıklanabilir. Bununla birlikte adli istatistiklere göre de (Adalet, Bakanlığı, 2005) Türkiye’deki ceza infaz kurumlarındaki erkek hükümlülerin eğitim durumlarına göre dağılımına bakıldığında en yüksek öğrenim grubu ilkokul mezunlarıdır.

Hükümlülerin suç gruplarına göre dağılımları çizelge 3 de verilmiştir.

Çizelge 3

Hükümlülerin İşledikleri Suça Göre Dağılımı

İşlediği Suç	N	%
Adam Öldürmek	38	27,9
Yaralamak	17	12,5
Kız Kaçırarak	3	2,2
Irza Geçmek	7	5,1
Hırsızlık	16	11,8
Gasp	20	14,7
İrtikap ve Sahtecilik	3	2,2
Dolandırıcılık	11	8,1
Sövme, Hakaret	3	2,2
Uyusturucu	9	6,6
Askeri Firar	5	3,7
Diğer	2	2,14
Yanıtlanmayan	2	1,6
TOPLAM	136	100,0

Çizelge 3 incelendiğinde adam öldürme ve yaralama gibi fiziksel şiddet içeren suçlar oran olarak (%41,4) en yüksek grubu oluşturmaktadır. Bunu %26,5 ile hırsızlık ve gasp suçları izlemektedir. Oran olarak en düşük suçlar ise % 2,2 ile kız kaçırma, irtikap ve sahtecilik ile sövme ve hakarettir. Bununla birlikte Türkiye'deki ceza infaz kurumlarındaki erkek hükümlülerin suç durumlarına göre dağılımına bakıldığında en yüksek grubu adam öldürme suçları oluşturmaktadır (Adalet Bakanlığı, 2005).

Medeni durumlarının dağılımına bakıldığında % 44,1'i bekar, %36,6'sı ise evlidir. Mesleklerine göre dağılımlarında ise en yüksek grubu % 15,4 ile teknik elemanlar, %14 ile işsizler oluşturmaktadır. En düşük grubu % 1,5 ile turizm oluşturmaktadır. Ceza infaz kurumuna girmeden önce en uzun süre yaşadıkları yerleşim birimi şehirlerdir (%80). Hükümlülerin yarından fazlası (%51,5), en uzun süre aileleri ile birlikte

yaşamışlardır. Yine yarından biraz fazlasının anne-babaları hayatta ve birlikte yaşamaktadırlar. Eğitim düzeylerine gelince, hükümlülerin %35 'inin anneleri; %45'inin babaları ilkokul mezunudur. Baba mesleği olarak çiftçiliği söyleyenler oran olarak, %21,5 ile en yüksek grubu oluşturmaktadır. Gelir düzeyi dağılımına bakıldığında 500 YTL ve üzerinde geliri olanlar %42,6 ile en yüksek grubu oluşturmaktadır. Kardeş sayısı 3 olanlar en yüksek grubu (% 27,2), tek çocuk olanlar ise en düşük grubu (% 1,5) oluşturmaktadır.

Suç işleme nedenlerini öğrenmek için sorulan soruya alınan yanıtlara göre; hükümlülerin %34,4'ü ekonomik bir nedenden ötürü suç işlemiştir. Bu oran alınan yanıtlar arasından en yüksek olanıdır. Oran olarak en düşük suç işleme nedeni ise %3 ile aile geçimsizliğidir. Hükümlülerin yarından fazlası (%55,1) suç işlerken her hangi bir suç aleti kullanmamıştır. İlk hüküm giyme yaşlarına bakıldığında % 40'ı 15-21 yaşları arasında en yüksek grubu, % 7,3'ü 40-65 yaşlarında en düşük grubu oluşturmaktadır. Hüküm sayılarına bakıldığında %57,4 ile yarından fazlası ilk kez hüküm giymektedir.

4.2. Benlik Saygısı Düzeyleri

Araştırmanın ikinci alt amacında, hükümlülerin benlik saygısı düzeylerinin nasıl olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, hükümlülerin benlik saygısı alt ölçeğinden elde etmiş oldukları puanların ortalaması ve standart sapması çizelge 4'de verilmiştir.

Çizelge 4

Hükümlülerin Benlik Saygısı Düzeylerine İlişkin Ortalama Ve Standart Sapmalar

	Frekans(N)	Ortalama (M)	Std Sapma (SD)
Benlik saygısı düzeyleri (BS)	136	1,48	1,34
Kendilik Kavramının			
Sürekliliği (KKS)	136	1,39	1,21
İnsanlara Güven Duyma(İGD)	136	2,63	1,12
Eleştiriye Duyarlılık (ED)	136	1,66	,92
Depresif Duygulanım (DD)	136	2,96	1,90
Hayalperestlik (H)	136	1,35	1,17
Psikosomatik Belirtiler(PB)	136	3,73	2,83
Kişilerarası İlişkilerde Tehdit			
Hissetme (KAİTH)	136	1,73	1,05
Tartışmalara Katılma			
Derecesi (TKD)	136	,98	,86
Anne-Baba İlgisi (ABİ)	136	1,72	1,76
Baba İlgisi (Bİ)	136	2,90	1,63
Psşik İzolasyon(Pİ)	136	,71	,73

Benlik saygısı ölçeğinde yer alan alt testlerden alınan puanların ortalamasına bakıldığında en yüksek ortalama 3,73 ile psikosomatik belirtiler, en düşük ortalama ise .71 ile psişik izolasyon alt ölçeğine aittir. Standart sapması en yüksek alt ölçek 2,83 ile psikosomatik belirtiler, en düşük standart sapma .73 ile psişik izolasyon testinden alınmıştır.

Benlik saygısı alt testinden 0-1 puan alanların yüksek, 2-4 puan alanların orta, 5-6 puan alanların düşük benlik saygısına sahip oldukları kabul edilir. Bu durumda hükümlülerin testlerden aldıkları puan ortalamalarına göre yüksek benlik saygısı grubunda yer aldığı görülmektedir.

4.3. Benlik Saygısı Testi Puanlarıyla Cezaevine Girme Sayısı Arasındaki İlişki

Bu başlık altında, cezaevine ilk kez ve birden fazla giren hükümlülerin benlik saygısı testindeki 12 alt testin her birinden aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark(t), .05 manidarlık düzeyinde sınınanmıştır. Elde edilen sonuçlar çizelge 5’de gösterilmiştir.

Çizelge 5

Benlik Saygısı Ölçeği Alt Testlerinden Alınan Puanlar ile Cezaevine İlk kez ve Birden Fazla Girme Arasındaki İlişki (t Testi Sonuçları)

Alt Testler	İlk Kez Girenler					Birden Fazla Girenler		
	N	M	SD	t	p	N	M	SD
Benlik Saygısı Düzeyleri	78	1.29	1.16	1.92	.056	58	1.74	1.53
Kendilik Kavra. Sürekliliği	78	1.38	1.21	.13	.89	58	1.41	1.21
İnsanlara Güven Duyma	78	2.50	1.04	1.69	.92	58	2.82	1.20
Eleştiriye Duyarlılık	78	1.58	.99	1.15	.24	58	1.77	.81
Depresif Duygulanım	78	2.83	1.86	.92	.35	58	3.13	1.95
Hayalperestlik	78	1.20	1.12	1.71	.090	58	1.55	1.23
Psikosomatik Belirtiler	78	3.24	2.68	2.38	.019*	58	4.39	2.91
Kişilerarası İlişk.. Teh. His.	78	1.56	1.10	2.25	.028*	58	1.96	.95
Tartışmalara Katılma Drc.	78	1.00	.85	.22	.82	58	.96	.89
Anne-Baba İlgisi	78	1.15	1.63	4.71	.000**	58	2.50	1.65
Baba İlgisi	78	3.12	1.65	1.87	.064	58	2.60	1.56
Psikişik İzolasyon	78	.58	.71	2.29	.023*	58	.87	.75

*p<.05(anlamli farklılık)

**p<.001 (anlamli farklılık)

Çizelge 5'den izlenebileceği gibi, psikosomatik belirtiler gösterme açısından birden fazla hüküm alanlar ile ilk kez hüküm alanlar arasındaki fark anlamlı ($t:2.38$; $p<.05$) bulunmuştur. Psikosomatik belirtiler gösterme açısından ortalamalara bakıldığında birden fazla hüküm alanların ($M=4,39$), ilk kez girenlere ($M=3,24$) göre psikosomatik belirtileri daha yüksektir.

Kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme açısından birden fazla hüküm alanlar ile ilk kez hüküm alanlar arasında anlamlı bir fark ($t:2.25$; $p<.05$) bulunmuştur. Kişilerarası ilişkilerde tehdit hissini düzeyi; ortalamalara bakıldığında birden fazla hüküm alanlarda ($M=1.96$), ilk kez girenlerde ise ($M=1,56$) olarak bulunmuştur. Yani birden fazla girenlerde daha yüksektir.

Birden fazla ve ilk kez hüküm alanların anne-baba ilgisini değerlendirmeleri arasındaki fark da ($t:2.25$; $p<.05$) anlamlı çıkmıştır. Yine, birden fazla hüküm alanların ortalaması ($M=2,50$), ilk kez girenlere ($M=1,15$) göre yüksek (anne-baba ilgisinin azlığı) bulunmuştur. Alanyazında bireyin sevgi, beslenme ve özen gibi aile içinde doyurulması gereken ihtiyaçların yokluğunu telafi için suç işlediğini ileri sürmektedirler. Özellikle anne ve babadan yoksunluğun suça etkisi üzerinde durulmaktadır (Sokullu-Akıncı, 1994).

Birden fazla ve ilk kez hüküm alanların arasında; psişik izolasyon açısından anlamlı düzeyde fark ($t:2.29$; $p<.05$) bulunmuştur. Ortalamalara bakıldığında birden fazla hüküm alanların ($M=,87$), ilk kez girenlere ($M=,58$) göre psişik izolasyon ortalamaları daha yüksek (izolasyonun fazlalığı) bulunmuştur.

4.4. Cezaevinde Kalma Süresiyle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki

Cezaevinde kalma süresiyle benlik saygısı arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak için; BSÖ alt testlerinden alınan puanların kalış süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ya da nasıl farklılaştığına bakılmıştır. Çizelge 6, kalma süresine göre en düşük ve en yüksek ortalama ve standart sapmaların hangi kalış süresi için söz konusu olduğunu göstermektedir.

Çizelge 6

Cezaevinde Kalma Sürelerine Göre BSÖ Alt Testlerinden Alınan En Yüksek ve En Düşük Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Alt Testler	Alt Testlerden Alınan Puanlar	M	SD	N	Kalma süresi (ay)
BS	En yüksek	1.85	1.68	27	108-352
	En düşük	1.12	1.12	32	36-65
KKS	En yüksek	1,65	1,12	26	1-15
	En düşük	1,18	1,28	32	36-65
İGD	En yüksek	3,11	1,18	27	108-352
	En düşük	2,34	1,09	32	36-65
ED	En yüksek	1,80	,84	26	1-15
	En düşük	1,55	,93	27	108-352
DD	En yüksek	3,50	1,92	26	16-35
	En düşük	2,46	1,86	32	36-65
H	En yüksek	1,59	1,10	26	1-15
	En düşük	1,07	1,09	32	36-65
PB	En yüksek	4,74	2,56	27	108-352
	En düşük	3,03	2,50	26	16-35
KAİTH	En yüksek	2,00	1,01	26	16-35
	En düşük	1,24	1,09	25	66-107
TKD	En yüksek	1,25	,81	27	108-352
	En düşük	,65	,86	32	36-65
ABİ	En yüksek	2,18	1,61	27	108-352
	En düşük	1,15	1,37	26	16-35
Bİ	En yüksek	3,61	1,41	26	16-35
	En düşük	2,32	1,46	25	66-107
Pİ	En yüksek	1,00	,73	27	108-352
	En düşük	,53	,67	32	36-65

Çizelge 6'dan izlenebileceği gibi 108-352 ay arasında en uzun süre ceza infaz kurumunda kalmış olanlar, benlik saygısı, insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlılık, psikosomatik belirtiler gösterme, tartışmalara katılma düzeyi, anne-baba ilgisi ve psişik izolasyon bakımından en olumsuz grubu oluşturmaktadır.

36-65 ay arasında ceza infaz kurumunda kalmış olanlar, benlik saygısı düzeyi, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güven duyma, depresif duygulanım, hayalperestlik, tartışmalara katılma derecesi ve psişik izolasyon ortalamaları en düşük grubu oluşturmaktadır. Yani bu grup, benlik saygısı düzeyleri, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güven duymanın yüksek; depresif duygulanım, hayalperestlik, tartışmalara katılma derecesi ve psişik izolasyon düzeyi en düşük olan gruptur.

Ceza infaz kurumunda kalma süresi en az (1-15 ay arası) olan grup; kendilik kavramının sürekliliği, eleştiriye duyarlılık ve hayalperestliğin en yüksek olduğu gruptur. Kendilik kavramı sürekliliğinin düşük, eleştiriye duyarlılığın ve hayalperestliğin yüksek olduğu gruptur.

Ceza infaz kurumunda kalma sürelerine göre benlik saygısı alt ölçeklerinden alınan ortalamalar arasındaki farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Sonuçlar çizelge 7'de verilmiştir.

Çizelge 7

BSÖ alt testlerinden Alınan Puanların Cezaevinde Kalma Süreleri Bakımından Karşılaştırılması

	KT (Kareler Toplamı)	SD (Serbestlik Derecesi)	KO (Kareler Ortalaması)	F	P
BS					
Gruplar Arasında	9,792	4	2,448	1,358	,252
Grup İçinde	236,178	131	1,803		
Toplam	245,971	135			
KKS					
Gruplar Arasında	3,948	4	,987	,664	,618
Grup İçinde	194,611	131	1,486		
Toplam	198,559	135			
İGD					
Gruplar Arasında	10,239	4	2,560	2,107	,083
Grup İçinde	159,107	131	1,215		
Toplam	169,346	135			
ED					
Gruplar Arasında	1,052	4	,263	,299	,878
Grup İçinde	115,058	131	,878		
Toplam	116,110	135			
DD					
Gruplar Arasında	18,895	4	4,724	1,317	,267
Grup İçinde	469,921	131	3,587		
Toplam	488,816	135			
H					
Gruplar Arasında	5,609	4	1,402	1,012	,404
Grup İçinde	181,450	131	1,385		
Toplam	187,059	135			
PB					
Gruplar Arasında	50,555	4	12,639	1,598	,179
Grup İçinde	1035,916	131	7,908		
Toplam	1086,471	135			
KAİTH					
Gruplar Arasında	8,660	4	2,165	2,000	,098
Grup İçinde	141,811	131	1,083		
Toplam	150,471	135			
TKD					
Gruplar Arasında	5,804	4	1,451	1,976	,102
Grup İçinde	96,167	131	,734		
Toplam	101,971	135			
A-Bİ					
Gruplar Arasında	16,372	4	4,093	1,319	,266
Grup İçinde	406,562	131	3,104		
Toplam	422,934	135			
Bİ					
Gruplar Arasında	27,742	4	6,936	2,737	,032*
Grup İçinde	332,015	131	2,534		
Toplam	359,757	135			
Pİ					
Gruplar Arasında	3,694	4	,923	1,725	,148
Grup İçinde	70,123	131	,535		
Toplam	73,816	135			

Çizelge 7’de verilen sonuçlara göre, kurumda kalan süreyle baba ilgisinin düzeyi arasında gözlenen fark anlamlı bulunmuştur ($p=.032$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak amacı ile yapılan Lsd testi (least significant difference- en küçük önemli fark testi) sonuçlarına göre fark 16-35 ay kalanlarla 66-107 ay kalanlar ve 16-35 ay kalanlarla 108-352 ay kalmış olanlar arasındadır. 16-35 ay ($M=3.61$) ceza infaz kurumunda kalanların baba ilgisini algılayış düzeyleri 66-107 ($M=2.32$) arası kalanlardan ve 108-352 ($M=2.48$) ay kalmış kişilerden daha yüksektir.

4.5 İletişim Becerilerini Algılama Düzeyi

Hükümlülerin iletişim becerilerini algılama düzeylerinin nasıl olduğunun belirlenmesi amacıyla sorulan soruya alınan yanıtların toplam puan ortalaması 102.91 ve standart sapması 14.46’dır.

Hükümlülerin iletişim becerilerini algılamalarına ilişkin düzeyleri ölçekten aldıkları toplam puan ortalamasına bakılarak değerlendirilmiştir. Araştırmada ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan 125 ortalama puan ise 75’tir. Ölçek, alınan toplam puan düştükçe iletişim becerilerinin olumsuz algılandığı; arttıkça olumlu algılandığı şeklinde yorumlanır. Hükümlülerin aldığı toplam puan ortalaması ($M=102.91$ Sd;14.46) ölçekten alınabilecek ortalama puan olan 75’den yüksektir. Buna göre hükümlülerin kendi iletişim becerilerini algılama düzeylerinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

4.6. Cezaevine Giriş Sayısına Göre İletişim Becerilerini Algılama

Çizelge 8 hükümlülerin cezaevine giriş sayıları ile “iletişim becerilerini algılama” düzeyleri arasında ilişkiyi göstermek için düzenlenmiştir.

Çizelge 8

İlk Kez Ve Birden Fazla Kez Hükümlü Olarak Cezaevine Girenlerin İletişim Becerilerini Algılama Puanlarına Uygulanan t Testi Sonuçları

Kuruma giriş Sayıları	N	M	SD	t	p
İlk giriş	78	103.25	12.29	.32	.74
Birden fazla	58	102.44	17.06		

Çizelgeden de izlenebileceği gibi ilk kez hüküm alanların iletişim becerilerini değerlendirmelerinin ortalaması birden fazla hüküm alanlardan daha yüksektir. Ancak hüküm sayılarına göre iletişim becerilerini değerlendirme açısından istatistiksel olarak fark ($t=.32$; $p>.05$) anlamlı bulunmamıştır.

4.7. Cezaevinde Kalınan Süreye Göre İletişim Becerilerini Algılama

Çizelge 9’da hükümlülerin cezaevinde kaldıkları süreye göre “iletişim becerilerini algılama” alt testindeki sorulara verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapmalarına yer verilmiştir.

Çizelge 9

Cezaevinde Kalma Sürelerine Göre İletişim Becerilerini Değerlendirme Puanlarının Ortalama ve Standart Sapmaları

	Frekans (N)	Ortalama (M)	Std Sapma (SD)
1-15 ay	26	103,03	10,58
16-35 ay	26	105,19	13,43
36-65 ay	32	102,34	13,47
66-107 ay	25	104,00	11,09
108-352 ay	27	100,25	21,46
Toplam	136	102,91	14,46

Çizelge 9'da verilen sonuçlara göre, hükümlülerin iletişim becerileri ile ilgili sorulara verdikleri yanıtlarda en yüksek ortalamaya (M=105,19) sahip olan grup, kurumda kaldığı süre 16-35 ay olan gruptur. En düşük ortalamaya (M=100,25) sahip olan grup ise, kurumda kalış süresi 108-352 ay olanlardır.

Ortalamalar arasındaki bu farklılıkların istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla kurumda kaldıkları süre ile iletişim becerilerini algılama düzeylerinde tek yönlü varyans analizi yapılmıştır

Çizelge 10

İletişim Becerilerini Değerlendirme Puanlarının Cezaevinde Kalma Sürelerine Göre Karşılaştırılması

	KT	Sd	KO	F	P
Gruplar Arasında	365,537	4	91,384	,429	,787
Grup İçinde	27879,404	131	212,820		
Toplam	28244,941	135			

Çizelge 10'da verilen sonuçlara göre, kurumda kaldıkları süreye göre iletişim becerilerini algılama düzeyleri arasında gözlenen fark (p=.787) anlamlı bulunmamıştır

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın, istatistiksel çözümlenmeler sonucunda elde edilen bulgularının literatürdeki araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılması ve öneriler yer almaktadır.

5. 1. Tartışma

Bu çalışmada ceza infaz kurumunda kalmakta olan hükümlülerin benlik saygısı ve iletişim düzeyleri ile bunların ceza infaz kurumunda kalış süresi ve giriş sıklıkları arasında bir ilişkinin olup olmadığı saptanmak istenmiştir.

5.1.1 Benlik Saygısı Düzeyleri

Benlik saygısı alt testinden 0-1 puan alanların yüksek, 2-4 puan alanların orta, 5-6 puan alanların düşük benlik saygısına sahip oldukları kabul edilir. Bu çalışmada hükümlülerin ilgili testten aldıkları puanların ortalamasına göre benlik saygısı yüksek olan grupta yer aldığı görülmektedir. Ancak literatürdeki suçlu ve suçlu olmayan kişilerin karşılaştırıldığı çalışmalarda suç işlemiş kişilerin benlik saygısı düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada bulunan yüksek benlik saygısı, hükümlülerin kendileri için negatif değerlendirme yapmak istememe eğilimlerinin sonucu olduğu düşünülebilir. Nitekim kimi çalışmalarda (Vega ve Silverman, 1988) hükümlülerin “örnek hükümlü” gibi davranabildikleri belirtilmiştir. Başka bir açıdan da, kapalı kurumda, özgürlüklerin kısıtlanması ve kendilerine olumsuz bakılması gibi nedenlerle mahkumlar; kendilerine olan saygılarının tehdit altında olduğunu düşünebilirler. Bu nedenle kurumdaki bireylerin zamanla birleşerek bir sosyal sistem geliştirdikleri ve kendilerine olan saygılarını koruduklarına dikkat çekilmektedir (Reid, 1982; Aktaran, Kırmısoy, 2003).

Bununla birlikte benlik saygısı ölçeğinden alınan alt testlerin ortalamasına bakıldığında en yüksek ortalamanın psikosomatik belirtiler olduğu görülmektedir. Bu bulgu yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir. Çalışmalarda cezaevi psikologu ve doktoruna başvuran hastaların önemli bir bölümünde mide, bağırsak yakınmaları, sürekli baş ağrısı, yorgunluk, nefes darlığı, nefes alıp vermede düzensizlik, eklem ağrıları gibi

psikosomatik yakınmalar ile uyum bozuklukları, gerginlik, anî ve aşırı tepkide bulunma ve çeşitli sosyal belirtiler gözlemlendiği belirtilmektedir (Yılmaz, 2002). Özellikle de suçlularla ilgili yapılmış çalışmalarda psikiyatrik belirtilerin yaygınlığına dikkat çekilmektedir (Demir, 1996).

5. 1.2. Benlik Saygısı Testi Puanlarıyla Cezaevine Girme Sayısı Arasındaki İlişki

Araştırmanın sonucuna göre benlik saygısı alt ölçeği puanlarına bakıldığında birden çok kez cezaevine girenlerin benlik saygısı düzeylerinin ilk kez girenlere göre daha düşük, kendilik kavramlarındaki süreklilik daha azdır. Ancak aradaki fark anlamlı değildir. İnsanlara güven duyma düzeylerine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı olmamakla beraber, birden çok kez cezaevine girenlerde ilk kez girenlere göre güven duyma daha azdır. Diğer alt ölçeklerin sonuçları incelendiğinde; cezaevine birden fazla girenlerin ilk kez girenlere göre eleştiriye duyarlılıkları daha fazla, depresyon düzeyleri daha yüksek, hayalperestlik düzeyleri daha fazla, tartışmalara katılma düzeyi daha düşük, babayla ilişkinin daha az olduğu bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak bu alt ölçeklerde ortaya çıkan fark anlamlı değildir.

Cezaevine ilk kez ve birden fazla giren hükümlülerin benlik saygıları ele alındığında; psikosomatik belirtiler gösterme, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, anne-baba ilgisini değerlendirme ve psişik izolasyon açısından anlamlı farklılık bulunmuştur. Birden fazla giren hükümlülerin ortalamaları bu dört alt ölçekte de ilk kez girenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Yani psikosomatik belirtiler gösterme, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme birden fazla kez girenlerde daha fazladır. Anne-baba ilgisini birden fazla girenlerin daha az olarak algıladıkları, psişik izolasyonu daha çok yaşadıkları görülmektedir.

Özetle cezaevine iki ya da daha çok girenlerde benlik saygısı ölçeğinin tüm alt ölçeklerinde benlik saygısı açısından olumsuz özellikler görülmektedir. İlk kez girenlerin ise benlik saygısı düzeyi açısından daha olumlu özellikler göstermektedirler. Psikosomatik belirtiler gösterme, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, anne-baba ilgisini olumsuz değerlendirme ve psişik izolasyon açısından yordayıcı olduğu görülmüştür. Bu bulgular ilgili araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir.

Psikiyatrik değerlendirme istenilen hükümlülerin üçte birinin daha önceden bir sabıkası olduğu ve yaklaşık yarısının geçmişte psikiyatrik tedavi gördüğü belirlenmiştir (Fido, Razik ve Mirza, 1992). Cezaevine giriş sayısı ile psikiyatrik bozukluklar arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada da (Kaya, Güler ve Çilli, 2004) altı ve daha fazla sayıda cezaevine giren mahkumlarda duygudurum bozukluğu, madde bağımlılığı/kötüye kullanımı ve alkol bağımlılığı/kötüye kullanımı tanıları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Öte yandan bu araştırmanın bulguları; Sözer'in (2005) suçlularda duygusal zeka ile ilgili araştırmasıyla da paralellik göstermektedir. Sözer'in bu çalışmasında cezaevine 3 ve 3'den fazla girenlerin benlik saygısı düzeyleri oldukça düşük bulunurken; 2. kez girenlerin biraz daha yüksek bulunmuştur. Cezaevine ilk kez girenlerde benlik saygısı düzeylerinin ise en yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

5. 1. 3. Cezaevinde Kalma Süresiyle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki

Araştırmanın cezaevinde kalma süresiyle benlik saygısı arasındaki ilişkiye ilişkin sonuçlarına bakıldığında; benlik saygısının en düşük, insanlara güven duymanın en az olduğu grup ceza infaz kurumunda en uzun süre (108-352 ay) kalmış olanlardır. Benzer şekilde eleştiriye en düşük duyarlılık gösteren, en yüksek psikosomatik belirtileri veren; ayrıca tartışmalara katılma derecesi en yüksek, anne-baba ilgisi en az, psikişik izolasyonun en yüksek olduğu grup yine kurumda en uzun süre kalanlardır. Farklara bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı olmasa da benlik saygısı açısından olumsuz özelliklerin ceza infaz kurumunda en uzun süre kalmış olanlarda toplandığı görülmektedir.

36-65 ay arasında ceza infaz kurumunda kalmış olanların testlerden aldıkları puan ortalamalarına bakıldığında; diğer cezaevinde kalma sürelerine göre, benlik saygısı düzeylerinin en yüksek, kendileriyle ilgili algılarının daha çok süreklilik gösterdiği saptanmıştır. Bu grup insanlara daha çok güvenmekte, depresif duyguları daha az yaşamaktadır. Ek olarak hayalperestlik, tartışmalara katılma derecesi ve psikişik izolasyon açısından da en olumlu özellik gösteren gruptur.

Ceza infaz kurumunda kalma süresi en az olan 1-15 ay arası olan grupta diğer gruplara göre. kendileriyle ilgili algılarında daha az süreklilik, eleştiriye daha çok duyarlılık

gösterdikleri, hayalperestliğin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Mackenzie ve Goodstein (1985) yaptıkları araştırmada cezaevine yeni giren ve ceza süresi fazla olan hükümlülerin, cezaevinde uzun süre kalanlara ve ceza süresi az olanlara göre stres ve özsaygı düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur.

Ceza infaz kurumunda kalma sürelerine göre sadece baba ilgisi düzeyleri arasında gözlenen fark anlamlı bulunmuştur. Kurumda 16-35 ay arası kalanların baba ilgisi ortalamaları, 66-107 ve 108-352 ay arası kalanlardan daha yüksek bulunmuştur. Kurumda bir yılını doldurmuş hükümlüler çok daha uzun süre kalmış olanlara göre babalarının ilgisini daha fazla olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Cezaevinde kalınan süre baba ilgisi açısından yordayıcı olmaktadır.

Araştırma bulgularına göre cezaevinde en uzun süre (108-352 ay) kalmış olanlarla, yeni girenler (1-15 ay) düşük benlik saygısı ile ilişkilendirilen özellikleri göstermektedirler. Süre olarak ortada olanlarda (36-65 ay) ise benlik saygısı açısından olumlu özellikler bulunmuştur. Bu bulgulardan cezaevinin ilk zamanlarında ve uzun süre kalındığı zamanlarda olumsuz etkilerin benzer şekilde yaşandığı ve benlik saygısının olumsuz etkilendiği sonucuna varılabilir. Erem (1977) hüküm giydikten sonraki ilk günlerin zor olduğunu ve cezanın en etkili döneminin bu ilk günler olduğunu belirtmektedir. Erem'e göre bütün insanlarda var olan zor koşullara uyum yeteneği, cezanın etkisinin hükümlülük süresince aynı şiddette duyulmasını engellemektedir. Bununla birlikte ceza süresinin çoğunu tamamlamış, tahliye olacak kişiler ise çevre değişikliği, iş ve maddi kaynakların yetersizliği, tekrar topluma katılım için hazırlıklı olmama gibi durumlarla karşı karşıyadır (Palabıyıkoglu, 2000). Bütün bunlara karşın cezaevinde kalınan süreye göre hükümlülerin benlik saygısı düzeylerinin anlamlı farklılık göstermemesi, kişisel ve demografik değişkenlerin etkili olduğunu da düşündürmektedir.

5.1.4. İletişim Becerilerini Algılama Düzeyi

Hükümlülerin kendi iletişim becerilerini algılamaları yüksek düzeyde bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bu bulgu daha önceki araştırma bulguları ile benzeşmemektedir. Literatürdeki kimi çalışmalarda (Chlopan, 1985 den Aktaran

Dökmen, 1997; Kırımsoy, 2003; Aral, 1997; Kulak, 1996) suçluların empatik ilgi ve becerilerinin düşük olduğu, kişilerarası ilişkilerde yetersiz olabildikleri, duygularını uygun biçimde ifade edemedikleri, sosyal çevreyle uyumlu ve doyurucu ilişkiler kuramadıkları belirlenmiştir. Bu çalışmada ise kendi iletişim becerilerini olumlu olarak algıladıkları görülmektedir. Bu veri bu araştırmadaki benlik saygısı puanlarının yüksek olması ile tutarlıdır. Alanyazında (Rosenberg,1965; Coopersmith, 1967 ve Duck, 1983; Aktaran Kırımsoy) benlik saygısı yüksek olanların iletişim becerilerinin de yüksek olduğunu söylemektedir. Ayrıca iletişim becerilerini olumlu düzeyde değerlendirme benlik saygısı puanlarında olduğu gibi örnek hükümlü olma gibi davranmanın sonucu da olabilir.

5.1.5. Cezaevine Giriş Sayısına Göre İletişim Becerilerini Algılama

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, cezaevine giriş sayısına göre ortalamalar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamakla beraber, ilk kez hüküm alanların iletişim becerilerini algılama puanlarının ortalaması birden çok hüküm alanların puanlarının ortalamasından yüksektir. Paralel bir çalışmada (Sözer, 2005) benzer sonuçlar elde edilmiştir. Cezaevine giriş durumlarına göre kişilerarası ilişkilerde başarı ve duygusal zeka testi ortalamalarına bakıldığında, en yüksek puan ortalamasını cezaevine ilk kez giren grubun, en düşük ise 3 ve 3'den fazla cezaevine girenlerin aldığı görülmüştür. Ancak bu çalışmada, cezaevine giriş sayısına göre iletişim becerilerini algılama yordayıcı bulunmamıştır.

5.1.6. Cezaevinde Kalınan Süreye Göre İletişim Becerilerini Algılama

Cezaevinde kalma süresine göre hükümlülerin kendi iletişim becerilerini algılama düzeylerinin anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Paralel bir çalışmada (Özkürkçigil, 1998) cezaevinde kalma süresi ile yalnızlık algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bununla birlikte cezaevinde kalınan süreye göre iletişim becerilerini algılama puan ortalamaları; kalış süresi 16-35 ay olan grupta daha olumludur. İletişim becerisini en olumsuz algılayan grup ise en uzun süre (108-352) kalmış olan gruptur. Elde edilen sonuç araştırmanın diğer bulguları ile benzeşmektedir. Cezaevinde kalınan süre arttıkça kişiler kendileri ile ilgili olumsuz

değerlendirmeler yapabilmektedirler. Ancak cezaevinde kalınan süreye göre iletişim becerilerini algılama yordayıcı bulunmamıştır.

5.2. Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir

1. Özellikle iki ve daha fazla sayıda cezaevine girmiş kişilerde psikosomatik belirtiler, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, anne-babayla ilişki ve psikişik izolasyon alanlarına, Psiko-sosyal yardım çalışmalarında öncelik verilebilir ve bu alanlara yönelik bireysel ve grup çalışmaları yapılabilir.
2. Yapılan çalışmalarda örnek hükümlü gibi davranma riski göz önünü alınarak hükümlülerin kendileri hakkında gerçekçi değerlendirmeler yapmalarına yardımcı olunması sağlanabilir.
3. Psiko-sosyal yardım çalışmalarında benlik saygısı ve iletişim becerileri değerlendirilirken çok sayıda hükümlünün bulunduğu ceza infaz kurumunda geçirdikleri süreler göz önüne alınabilir. Özellikle de çok uzun süre kurumda kalmış olanların ve ilk kez girenlerin ihtiyaçları dikkate alınabilir. Orta süre kurumda kalmış olanlarında güçlü yönleri desteklenebilir.
4. Benlik saygısı ve iletişim becerileri her zaman geliştirilmesi gereken becerilerdir. Benlik saygısı ve iletişim becerileri düşük olarak belirlenen hükümlülere yönelik olarak bu özellikleri geliştirici programların uygulanmasına ağırlık verilebilir. Ayrıca bu programların etkililiğinin değerlendirilmesine yönelik deneysel araştırmalar yapılabilir.
5. Araştırmanın farklı değişkenlerle, değişik ceza infaz kurumlarında ve daha yüksek sayıda örneklem grubu ile tekrarlanmasında yarar vardır. Hükümlülerin topluma kazandırılmalarında bu gruplar üzerinde yapılacak tarama çalışmalarına daha fazla yer verilmesi önemli görünmektedir.

EKLER

	<u>Sayfa</u>
EK 1: Rosenberg Benlik Saygisi Ölçeği.....	67
EK 2: İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği	73
EK 3: Kişisel Bilgi Formu	75
EK 4: İzin Belgesi.....	78

EK:1 Rosenberg, Morris (1963). “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”

Aşağıda sunulan ifadeleri, o ifadelerle ilgili genelde nasıl olduğunuzu düşünerek dikkatle okuyunuz. İfadelerde sizin için uygun olan cevaba (X) işareti koyunuz. Hiçbir ifadeyi boş bırakmamanız sonuçları daha sağlıklı değerlendirmemize yardımcı olacaktır.

Teşekkürler

D-1:B.S.Ö. Madde1:

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.

A) Çok Doğru B) Doğru C) Yanlış D) Çok Yanlış

2. Bazı olumlu özelliklerim olduğumu düşünüyorum

A) Çok Doğru B) Doğru C) Yanlış D) Çok Yanlış

3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim

A) Çok Doğru B) Doğru C) Yanlış D) Çok Yanlış

Madde 2:

1. Ben de diğer insanların birçoğunu yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.

A) Çok Doğru B) Doğru C) Yanlış D) Çok Yanlış

2. Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum

A) Çok Doğru B) Doğru C) Yanlış D) Çok Yanlış

Madde 3:

1. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim

A) Çok Doğru B) Doğru C) Yanlış D) Çok Yanlış

Madde 4:

1. Genel olarak kendimden memnunum

A) Çok Doğru B) Doğru C) Yanlış D) Çok Yanlış

Madde 5:

1. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim

A) Çok Doğru B) Doğru C) Yanlış D) Çok Yanlış

Madde 6:

1. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum

A) Çok Doğru B) Doğru C) Yanlış D) Çok Yanlış

2. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum

A) Çok Doğru B) Doğru C) Yanlış D) Çok Yanlış

D-2: K.K.S.

1. Kendiniz hakkındaki düşünceleriniz değişkenlik gösterir mi, yoksa her zaman aynı mıdır?

A)Çok Değişir B) Zaman Zaman Değişir C)Çok Az Değişir D)Hiç Değişmez

2. Hiç kendiniz hakkında bir gün bir görüşe, başka bir gün de daha farklı bir görüşe sahip olduğunuzu fark ettiğiniz olur mu?

A)Evet Sık Sık Olur B)Evet Bazen Olur C)Evet Nadiren Olur D) Hayır Hiç Olmaz

3. Kendim hakkındaki görüşlerimin çok çabuk değiştiğini fark ettim

A)Doğru B)Yanlış

4. Kendim hakkında bazı günler olumlu , bazı günlerse olumsuz düşüncelere sahip oluyorum.

A)Doğru B)Yanlış

5. Şu günlerde kendim hakkındaki görüşlerimi hiçbir şeyin değiştiremeyeceğini düşünüyorum

A)Doğru B)Yanlış

D-3: İ.G.D.

1. Başınıza gerçekten bir şey geldiğinde kimse sizin durumunuzla pek ilgilenmeyecektir.

A)Doğru B)Yanlış

2. İnsan doğasında yardımlaşma gerçekten vardır.

A)Doğru B)Yanlış

3. Bazı kişiler insanların büyük çoğunluğunun güvenilebilir olduğunu, bazıları ise insanlarla ilişkilerde çok güvenilemeyeceğini söylerler. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

A)İnsanların Çoğuna Güvenilebilir B) İnsanlarla İlişkide Çok Güvenilemez

4. Dikkatli davranmazsanız insanlar sizi kullanacaktır.

A)Doğru B)Yanlış

5. İnsanlar daha çok başkalarına yardım etmeye mi yoksa kendi çıkarlarını düşünmeye mi eğilimlidirler?

A)Başkalarına Yardım Etmeye B)Kendi Çıkarlarını Düşünmeye

D-4: E.D.**1. Eleştiriyeye karşı ne kadar hassassınızdır?**

- A) Çok Fazla Hassas B) Oldukça Hassas C) Az Hassas D)
Hassas Değil

2. Eleştiriyeye ya da azarlanma beni çok fazla incitir

- A)Doğru B)Yanlış

3. Yanlış yaptığımız bir şey için biri size güldüğünde ve ya suçladığında ne kadar rahatsız olursunuz?

- A)Çok Fazla Rahatsız Olurum B)Oldukça Rahatsız Olurum C)Rahatsız
Olmam

D-5: D.D.**1. Genelde ne kadar mutlusunuz dur?**

- A)Çok Mutlu B) Mutlu C)Pek Mutlu Değil D)Çok
Mutsuz

2. Genelde oldukça mutlu bir kişi olduğumu düşünüyorum.

- A)Doğru B)Yanlış

3. Genel olarak kendinizi neşeli bir ruh hali içinde mi, yoksa neşesiz bir ruh hali için de mi hissedersiniz?

- A)Çok Neşeli Ruh Halinde B)Oldukça Neşeli Ruh Halinde C) Ne Neşeli
Ne Neşesiz Ruh Halinde D)Oldukça Neşesiz Ruh Halinde

4. Hayattan çok zevk alıyorum

- A)Doğru B)Yanlış

5. Ben de mutlu gördüğüm diğer kişiler kadar mutlu olabilmeyi isterdim

- A)Doğru B)Yanlış

6. Kendinizi kederli ve karamsar hissettiğiniz olur mu?

- A)Çok Sık B)Sık C)Arasına D)Nadiren
E)Hiçbir Zaman

D-6:H**1. Çoğu zaman başka bir şey yapmaktansa oturup hayal kurmayı tercih ediyorum**

- A)Doğru B)Yanlış

2. Bana hayalperest denilebilir.

A)Doğru B)Yanlış

3. Zamanın büyük kısmını hayal kurmakla geçiririm

A)Doğru B)Yanlış

4. Gelecekte nasıl bir insan olacağımız konusunda hayal kurar mısınız?

A)Çok Sık B)Bazen C)Nadiren Ve Ya Hiçbir Zaman

D-7: P.B.

1. Hiç uykuya dalma yada uykunun sürekliliği açısından sorunuz olur mu?

A)Sık Sık B)Bazen C)Nadiren D)Hiçbir Zaman

2. Hiç ellerinizin sizi rahatsız edecek kadar titrediği olur mu?

A)Sık Sık B)Bazen C)Nadiren D)Hiçbir Zaman

3. Hiç sizi rahatsız edecek kadar sinirliliğiniz olur mu?

A)Sık Sık B)Bazen C)Nadiren D)Hiçbir Zaman

4. Hiç sizi rahatsız edecek kadar çarpıntı hissettiğiniz olur mu?

A)Sık Sık B)Bazen C)Nadiren D)Hiçbir Zaman

5. Hiç sizi rahatsız edecek kadar başınızın içinde basınç hissettiğiniz olur mu?

A)Sık Sık B)Bazen C)Nadiren D)Hiçbir Zaman

6. şu sıralarda hiç tırnak yiyor musunuz?

A)Sık Sık B)Bazen C)Nadiren D)Hiçbir Zaman

7. Egzersiz ve ya çalışma zamanları dışında hiç sizi rahatsız edecek kadar nefes darlığı hissettiğiniz olur mu?

A)Sık Sık B)Bazen C)Nadiren D)Hiçbir Zaman

8. Hiç sizi rahatsız edecek kadar ellerinizde terleme olur mu?

A)Sık Sık B)Bazen C)Nadiren D)Hiçbir Zaman

9. Hiç rahatsız edici baş ağrılarını çeker misiniz?

A)Sık Sık B)Bazen C)Nadiren D)Hiçbir Zaman

10. Hiç rahatsız edici kabuslar görür müsünüz?

A)Sık Sık B)Bazen C)Nadiren D)Hiçbir Zaman

D-8: K.A.İ.T.H

1. Ulusal ve ya uluslar arası önemi olan bir konuda görüşünüzü belirttiğinizde biri size gülerse ne hissedersiniz?

A)Çok İncinirim Ve Rahatsız Olurum B)Biraz İncinirim Ve Rahatsız Olurum
C)Beni Pek Fazla Etkilemez

2. Ulusal ve ya uluslar arası sorunlar tartışıldığında genellikle kötü izlenim bırakacak bir şey söylemektense hiçbir şey söylememeyi tercih ederim.

A)Doğru B)Yanlış

3. Toplumsal konularla ilgili tartışmalarda insanları kızdıracak bir şey söylemektense hiçbir şey söylememeyi tercih ederim.

A)Doğru B)Yanlış

D-9: T.K.D.

1. Uluslar arası konuları tartışır mısınız?

A)Pek Çok B)Oldukça C)Çok Az D)Hiçbir Zaman

2. Arkadaşlarınızla birlikte uluslar arası konuları tartıştığınız zaman tutumunuz nasıl olur?

A)Sadece Dinlerim B)Arada Bir Görüş Belirtirim C)Konuşmaya Eşit Oranda Katılırım D)Diğerlerini İkna Etmeye Çalışırım

D-10: A.B.İ

1. Siz 10-11 yaşlardayken anneniz arkadaşlarınızı tanır mıydı?

A)Hepsini Tanırdı B)Çoğunu Tanırdı C)Bazılarını Tanırdı D)Hemen Hemen Hiçbirini Tanımazdı

2. Bu dönemde babanız arkadaşlarınızı tanır mıydı?

A)Hepsini Tanırdı B)Çoğunu Tanırdı C)Bazılarını Tanırdı D)Hemen Hemen Hiçbirini Tanımazdı

3. 5-6. Sınıflardayken karneniz iyi olduğunda anneniz çoğu zaman ilgilenmezdi

A)Doğru B)Yanlış

4. 5-6. Sınıflardayken karneniz iyi olduğunda babanız çoğu zaman ilgilenmezdi

A)Doğru B)Yanlış

5. 5-6. Sınıflardayken karneniz kötü olduğunda anneniz çoğu zaman ilgilenmezdi

A)Doğru B)Yanlış

6. 5-6. Sınıflardayken karneniz kötü olduğunda babanız çoğu zaman ilgilenmezdi

A)Doğru B)Yanlış

7. Sizce diğer aile bireyleri sizin söylediğiniz şeylerle ne kadar ilgilenirler?

A)Çok İlgilenirler B)Oldukça İlgilenirler C)İlgilenmezler

D-11: B.İ.

1. Büyümekte olduğunuz dönemde babanızın en çok tuttuğu çocuğu kimdi?

A)Ben B)Ağabeyim C)Ablam D)Erkek Kardeşim E)Kız Kardeşim
F)Bildiğim Kadarıyla En Çok Tuttuğu Birisi Yoktu G)Değişik Zamanda Değişik Çocuklar

2. Bu dönemde babanız arkadaşlarınızı tanır mıydı?

A)Hepsini Tanırdı B)Çoğunu Tanırdı C)Bazılarını Tanırdı D)Hemen Hemen Hiçbirini Tanımazdı

3. Anne ve babanızın hangisi ile daha rahat konuşabiliyorsunuz?

A)Babamla Çok Daha Fazla B)Babamla Biraz Daha Fazla C)Her İkisi İle Eşit Oranda D)Annemle Biraz Daha Fazla E)Annem Çok Daha Fazla

4. Anne ve babanızdan hangisi sizi daha çok döver?

A)Babamla Çok Daha Fazla B)Babamla Biraz Daha Fazla C)Her İkisi İle Eşit Oranda D)Annemle Biraz Daha Fazla E)Annem Çok Daha Fazla

5. Anne ve babanızdan hangisi size daha çok şefkat gösterir?

A)Babamla Çok Daha Fazla B)Babamla Biraz Daha Fazla C)Her İkisi İle Eşit Oranda D)Annemle Biraz Daha Fazla E)Annem Çok Daha Fazla

6. Anne ve babanız anlaşamadıkları zaman siz genellikle hangisinden yana olursunuz?

A)Çok Daha Fazla Olarak Babadan Yana B)Biraz Daha Fazla Olarak Babadan Yana C)Eşit Oranda Her İkisinden Yana D)Biraz Daha Fazla Olarak Anneden Yana E)Çok Daha Fazla Olarak Anneden Yana

D-12: P.İ.

1. Yalnız bir insan olmaya eğilimli misinizdir?

A)Evet B)Hayır

2. İnsanların çoğu sizin nasıl bir kişi olduğunuzu bilirler mi, yoksa çoğunun sizi gerçekten tanımadıklarını mı düşünürsünüz?

A)Çoğu Benim Nasıl Biri Olduğumu Bilir B)Çoğu Beni Gerçekten Tanımaz

EK: 2 Korkut, Fidan (1996). “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği”

Bu ölçek iletişimle ilgili bazı özelliklerinizi ölçmeye yöneliktir. Aşağıda sunulan ifadeleri, o ifadelerle ilgili genelde nasıl olduğunuzu düşünerek okuyunuz. İlişkilerimizdeki özelliklerimiz elbette kiminle, hangi koşullarda, ne zaman ilişkide bulunduğumuza bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. O nedenle ifadeleri genelde gösterdiğiniz tepkilere göre değerlendiriniz. Değerlendirmenizi **her zaman, sıklıkla, bazen, nadiren, hiçbir zaman** olmak üzere değerlendirdikten sonra ifadelerin sağındaki boşluklardan uygun olanın içine (X) işareti koyunuz. Hiçbir ifadeyi boş bırakmamanız sonuçları daha sağlıklı değerlendirmemize yardımcı olacaktır.

Teşekkürler

	Her zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
1. Sorunlarımı dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrılırlar					
2. Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim					
3. Başkalarını bir kasıt aramadan dinlerim					
4. Sosyal ilişkide bulunduğum insanları oldukları gibi kabul edebilirim					
5. İnsanların önemli ve değerli olduklarını düşünürüm					
6. Birisi ile ilgili bir karara ulaşmadan önce onunla ilgili gözlemlerimi gözden geçiririm					
7. İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım					
8. İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım					
9. İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlanırım					
10. Olaylara değişik açılardan bakabilirim					
11. Düşüncelerimle yaptıklarım birbiriyle tutarlıdır					

12. İlişkilerimin daha iyiye gitmesi için bana düşenleri yapmaya özen gösteririm					
13. Kendime ve başkalarına zarar vermeden içimden geldiği gibi davranabilirim					
14. Arkadaşlarımla beraberken kendimi rahat hissederim					
15. Yaşadığım olaylardaki coşkuyu her halimle başkalarına iletebilirim					
16. İlişkilerimin nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım					
17. Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım					
18. Benimle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşım olduğunda konuyu ayak üstü konuşmamaya özen gösteririm.					
19. Birisini anlamaya çalışırken sakın bir ses tonuyla konuşurum					
20. İlişkilerimi zenginleştiren eğlenceli, keyifli bir yanım var.					
21. Birsine bir öneride bulunurken , onun öneri vermeme isteyip istemediğine dikkat ederim					
22. Birisini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.					
23. İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissederim					
24. Bir yakınımınla sorunum olduğunda bunu onunla suçlayıcı olmadan bir dille konuşmak için girişimde bulunurum					
25. Karşımdakini dinlerken sırf kendi merakımı gidermek için ona özel sorular sormaktan kaçınırım.					

EK: 3 Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı,

Bu anket, “Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki Hükümlülerin İletişim Becerileri ve Benlik Saygısı Düzeyleri ” isimli yüksek lisans tezinde kullanılacak verilerin bir kısmını toplamak için geliştirilmiştir. Toplanan veriler yalnızca araştırma amacıyla kullanılacağı ve araştırma dışında kimse görmeyeceği için; ankete kimliğinizi belli edecek her hangi bir şey yazmayınız. Sorulara vereceğiniz samimi cevaplar araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini arttıracaktır. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Ebru TOPSAKAL

1. Kaç yaşındasınız?

1. () 18-23 2. () 24-29 3. () 30-35 4. () 36-41 5. () 42-47 6. () 48-53 7. () 54 yaş ve üstü

2. Nerede doğdunuz?

1. () Büyükşehir 2. () Şehir 3. () İlçe 4. () Köy 5. () Yurtdışı

3. Öğrenim durumunuz nedir?

1. () Okur-yazar değil 2. () Okur-yazar 3. () İlkokul mezunu 4. () Ortaokul mezunu

5. () Lise ve dengi okul mezunu 6. () Yüksekokul / Fakülte mezunu

4. Medeni durumunuz nedir?

1. () Bekar 2. () Evli 3. () Boşanmış 4. () Dul (eşin ölümü)
5. () nikahsız (imam nikahlı)

5. Mesleğiniz nedir? (Açıkça yazınız)

6. Cezaevine girmeden önce en uzun süre nerede yaşadınız?

1. () Şehirde 2. () İlçede 3. () Köyde 4. () Yurtdışında

7. Cezaevine girmeden önce yaşamınızı en uzun süre kimlerle sürdürdünüz?

1. () Annemle 2. () Babamla 3. () Ailemle birlikte (annem babam ve kardeşlerimle)
4. () Kardeşlerimle 5. () Akrabalarımle 6. () Eşim ve çocuklarımla
7. () Tek başıma 8. () Yetiştirme yurdu 9. () Başka tanıdıklarımla
(Lütfen yazınız).....

8. Anne ve babanızla ilgili olarak aşağıdaki bilgilerin hangisi doğrudur?

- 1.() Her ikisi de hayatta, birlikte yaşıyor
- 2.() Her ikisi de hayatta, ayrı yaşıyor
- 3.() Her ikisi de hayatta değil
- 4.() Sadece babam hayatta
- 5.() Sadece annem hayatta

9. Anne ve babanızın eğitim durumu nedir?

	Anneniz	Babanız
1.Okur-yazar değil	()	()
2.Okur-yazar	()	()
3.İlkokul mezunu	()	()
4.Ortaokul mezunu	()	()
5.Lise ve dengi okul mezunu	()	()
6.Yüksekokul/fakülte mezunu	()	()

10. Anne ve Babanızın mesleği nedir?

Anne..... Baba.....

11. Siz dahil kaç kardeşiniz?

12. Ailenizin yaşayan kaçınıcı çocuğusunuz?

..... çocuğu

13. Hapse girmeden önce ailenizle birlikte oturuyordunuzsa tüm ailenizin, eşiniz ve çocuklarınızla ya da kendi başınıza yaşıyordunuz ise sizlerin veya sizin aylık gelirin ne kadardı?

- 1.()Hiç yoktu 2.()200yıldan az 3.()201-500ytl 4.() 501- ve üstü

14. Hapse girmeden önce anne-babanızla oturuyorduyunuz ise onların; tek başınıza yada eş ve çocuklarınız ile oturuyordunuzsa sizlerin oturduğunuz ev kime aitti?

- 1.() Kendimize aitti 2.() Kiraydı 3.()Akrabalarımındı
4.() Aile büyüklerimizindi 5.() Eşimindi

15. Hangi suçu işleyip hükümlü olarak hapse girdiniz? :

1.() Adam öldürmek	2.() Dövmek
3.() Yaralamak	4.() Kız, kadın ve erkek kaçırmak
5.() Irza geçmek ve sarkıntılık	6.() Zina
7.() Hırsızlık	8.() Gasp
9.() Zimmete para geçirmek,	10.() Rüşvet
11.() İrtikap ve sahtecilik	12.() Dolandırıcılık
13.() Sövme, hakaret	
14.() Uyuşturucu madde kullanmak, satmak, satın almak	
15.() Diğer (belirtiniz).....	

16. Kendinizce suç işleme nedeniniz neydi?

1.() Sebep yok	2.() Ekonomik nedenler	3.() Namus
4.() Aile geçimsizliği	5.() Arkadaş geçimsizliği	6.() Miras
7.() Cinsel	8.() Alkol	
9.() Diğer (belirtiniz).....		

17. Hüküm aldığınız suçu işlerken bir alet kullandınız mı? Kullandıysanız açıkça belirtiniz.

.....

18. Daha önce kaç kez hüküm aldınız?

1.() Hiç almadım	2.() Bir	3.() İki
4.() Üç	5.() Dört	6.() Beş ve daha çok

19. İlk hüküm aldığınızda kaç yaşındaydınız?

1.() 11-15	2.() 15-18	3.() 18-21	4.() 21 -24
5.() 24-30	6.() 30-40	7.() 40 -50	8.() 50-65
9.() 65 ve üstü			

20. Kaç yıl/ay hüküm aldınız?

21. Cezaevinde kaldığınız toplam süre(önceden hüküm aldıysanız toplam süre).....

22. Cezaevinde kalmanız gereken kalan süre:

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : B.03.0.CTE.0.00.01

...../...../2006

Konu :

11.09.2006*06 1195

ESKİŞEHİR CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi : 07.08.2006 tarihli ve 2828 sayılı yazı.

H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunuz Psikologu (93779) Ebru TOPSAKAL'ın "Eskişehir H Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki hükümlülerin iletişim becerileri ve benlik saygısı düzeyleri" konulu yüksek lisans bitirme tezi çalışmalarında kullanacağı ölçme araçlarının bitirme tezinde yer alması için izin istemine dair ilgi yazınız ekinde gönderdiği 04.08.2006 tarihli dilekçesi incelendi.

Adı geçenin yüksek lisans tez çalışması için kullanacağı ölçme araçlarının bitirme tezinde yer alması, yapılacak çalışma sonucunda hazırlanacak yüksek lisans bitirme tezinin bir örneğinin Genel Müdürlüğümüze gönderilmesi koşuluyla uygun görülmüştür.

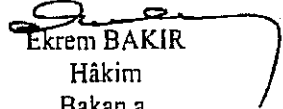
Bilgi edinilmesini ve keyfiyetin ilgiliye tebliğini rica ederim.

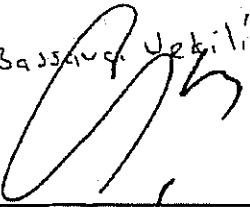
T.C.
ESKİŞEHİR
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
BAKANLIK MURABERE BÜROSU

Sayı B:2006/2828 18.09.2006

Bilgi ve vereği ricasıyla

H-Tipi Ceza İnfaz Kurumuna

Ekrem BAKIR
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

C. Başsavcı Vekili

KAYNAKÇA

- Abacı, R. **Egan ve Nottingham İnsan İlişkileri Becerileri Eğitim Modellerinin Grup Üyelerinin Kendine Saygı, Kendini Kabul ve Kendini Gerçekleştirme Düzeylerine Etkisi.** Yayınlanmamış Araştırma, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 1995.
- Adalet İstatistikleri. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2005. 10 Eylül 2007 tarihinde http://www.adli-sicil.gov.tr/istatistikler/ist_tab.htm adresinden alınmıştır.
- Algan, A. The Self-İmage Of Delinquent Adolescents, **Bulletin De Psychologie.** 33:559-575, 1981.
- Allport, G.W. **Becoming : Basic Considerations For A Psychology Of Personality.** New Haven, Conn.. Yale Üniversitesi Pres, 1955.
- Aral, F. **Suçta Etken Olabilecek Kişilik Boyutlarının İncelenmesi** Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi. Adli Tıp Enstitüsü, 1997.
- Arıcak, O. T. **Üniversite Öğrencilerinde Saldırganlık, Benlik Saygısı ve Denetim Odağı İlişkisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi. İstanbul, 1995.
- Bacanlı, H. **Sosyal Beceri Eğitimi.** Nobel Yayınları. Ankara, 1999.
- Baltaş, A.ve Baltaş, Z. **Beden Dili.** İstanbul: Remzi Kitapevi, 31. Baskı, 1992.
- Baymur, F. **Genel Psikoloji.** İstanbul: Anka Ofset, 10. Baskı, 1993.
- Bilgin, Ş. **Ergenlerde Kaygı İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2001.

- Biro, M., Vuckovic, N. Towards A Typology Of Homicide On Basis Of Personality. **Brit J Criminology**. 32(3):361-371, 1992.
- Can, G. **Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarım Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler**. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:16, 1990.
- Chlopan, B.E. Empathy Review Of Available Measures. **Journal Of Personality And Social Psychology**, 4883, 635-653, 1985.
- Clemmer, D. **The Prison Community**. Boston: The Christopher Publishing House, 1940.
- Cooley, C.H. **The Social Self: On The Meanings Of "I" In** C. Gordan And K.J. Gergen (Ed), **The Self In Social Interaction**. Vol. 1. Classic And Contemporary Perspectives. N.Y.: John Willey And Sons, Inc., 1968.
- Coopersmith, S. **The Antecedents Of Self Esteem**. San Francisco: W.H. Freeman And Company, 1967.
- Cüceloğlu, D. **İçimizdeki Çocuk**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1997a.
- Cüceloğlu, D. **Yeniden İnsan İnsana**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1997b.
- Çağlar, A. **Suçluluk Sorun Alanlarına İlişkin Bir İnceleme**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 1985.
- Çuhadaroğlu F. **Adolesanlarda Benlik Saygısı**. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Tıp Fakültesi. Psikiyatri Bölümü. Ankara, 1986.
- Demir G. **Hükümlülerin Genel Psikiyatrik Belirtiler Yönünden Değerlendirilmesi: Bir İzleme Çalışması**. Doktora Tezi. Ankara. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

Demirbaş, T. **Kriminoloji**. Ankara: Seçkin Kitapevi, 2001.

Demirci, E.E. **İletişim Becerileri Eğitiminin Mesleki Eğitim Merkezine Devam Eden Genç İşçilerin İletişim Becerilerine Etkisi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2002.

Deniz, M.E. **Ergenlerde Karar Verme Stratejilerinin Ve Sosyal Becerilerinin Transaksiyonel Analiz Kuramına Göre İncelenmesi**. Nobel yayınları, Ankara, 2002

Dökmen, Ü. **İletişim Çatışmaları ve Empati**. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 20. Baskı, 2002.

Dönmezer, S. **Kriminoloji**. İstanbul: Beta Basımevi, 8. Baskı, 1994.

DSÖ Ruh Sağlığı Bölümü. **İntiharın Önlenmesinde Hapishane Çalışanları İçin Kaynak**. Cenevre 2000.(Çev. Tuğba Kurtuluş). Ankara: Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2004.

Duck, S. **Friends For Life**. New York: St Martin İs Pres., 1983.

Dusek,B.J. **Adolescent Development And Behavior**. New Jersey, Prentice-Hall International. 1987.

Erem, F. **Adalet Psikolojisi**. Ankara: A.Ü. Hukuk Fakültesi. Yayınları, 1977.

Ergin, A. ve Birol, C. **Eğitimde İletişim**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2000.

Erkunt, A.Ç. **Cezaevinde Kalan Kişilerde Sosyal Sapkınlık ve Şiddete Eşlik Eden Faktörler**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 2003

Fenson, L. Communication Skills, Birth Order, Sex Differences, **Journal Of Child Development**, 23(5), 15-23, 1994

Fido,A.A., Razik, M. A., ve Mizra,I. Psychiatric Disorders İn Prisoners Refferd For Assesment: A Preliminary Study. **Canadian Journal Of Psychiatry**, 37, 100-103, 1992.

Fitts, W.H ve Hammer, W.T. **The Self-Concept And Delinquency**. Research Monograph 1. Nashville Mental Health Center, 1969.

Garrison K. C. **Psychology Of Adolescence**. Englewood Cliffs, NJ:Prentice-Hall, 1975.

Geçtan, E . **Psikanaliz ve Sonrası**. İstanbul: Hür Yayınları, 1. Baskı, 1981.

Geçtan, E. **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1992.

Gergen, K.J. **The Concopt Of Self**. New York: Holt Rinehart And Winston, 1971.

Gibbons, D.C.**Delinquent Behavior**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall İnc., 1970.

Giddens, A. Hapishane ve Cezalandırma, 2002. 20 Ocak 2006 Tarihinde www.kriminoloj.Com adresinden alınmıştır.

Gordon, T. **Etkili Öğretmenlik Eğitimi**. Çev. Emel Aksay. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 5. Baskı, 1998.

Görür, D. **Lise Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana, 2001.

Granvold, D.K. **Cognitive And Behavioral Treatment**. California: Brooks-Cole Company, 1994.

Hortaçsu, N. **Sosyo-Ekonomik Düzey, Yaş, ve Cinsiyet İle Benlik Kavramı İlişkisi**. Aile Yazıları 3, (417-425) Ankara: Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi, 1991.

İçli, T. **Türkiye De Suçlular**. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2. Baskı, 1992.

İnanç, N. **Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1997.

Jarvis, D.C. **İnstitutional Treatment Of The Offender**. New York: Mcgraw Hill Book, 1978.

Johnson, D.W ve Johnson, F.P. **Joing Together Group Theory And Group Skills**. Prentice Hall İnternational Inc. 1987.

Johnson, D.W. **Reaching Out: İnterpersonal Effectiveness And Self-Actualazition**. Simon&Schuster İnc., 1993.

Jones S.C. Self And İnterpersonal Evaluations:Esteem Therories versus Consistencu Theories. **Psychological Bulletin**, 79:185-199, 1973.

Jung, C.G. **Collected Works**. Vol.7. Two Essays On Analytical Psychology. New York, 1953.

Kağıtçıbaşı, Ç. **İnsan ve İnsanlar**. İstanbul: Cem Ofset Matbaacılık Sanayi A.Ş., 1979.

- Kaner, S. Suçlu Gençler ve Sorunlarına Genel Bir Bakış. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 24(1) 167-186, 1991.
- Kaner, S. Suçluluğu Açıklayan Yaklaşımlar. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 25(2) 473-496, 1992.
- Kaplan, H.B. **Self Attitudes and Deviant Behaviour**. California: Goodylar Pub.Com, 1975.
- Kaplan, H.I. **Synopsis Of Pschiatry Behavioral Sciences Clinical Psychiatry**, Baltimore: Williams And Wilkins, 1998.
- Kasatura, İ. **Okul Başarisından Hayat Başarisına**. İstanbul Altın Kitaplar Yayınevi, 2. Baskı, 1991.
- Kaya, N., Güler,Ö. ve Çilli A.S. Konya Kapalı Cezaevindeki Mahkumlarda Psikiyatrik Bozuklukların Yaygınlığı. **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 1(5), 85-91, 2004.
- Kırımsoy, E. **Suç İşlemiş ve İşlememiş Gençlerin Algıladıkları Duygusal İstismarın ve Benlik Saygılarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2003.
- Kızılkaya, S.A. **Hükümlü Sorunları Tarama Envanteri: Geliştirilmesi, Güvenirliği, Geçerliliği**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara. Ankara Üniversitesi, 1995.
- Korkut, F. **Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi**.4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, 1996
- Korkut, F. **Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2004

Kulak, H. **Kasten Adam Öldürme Suçu Faillerinin Kişilik Yapıları ve Sosyodemografik Özellikleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, 1996.

Kuzgun, Y. Benlik ve İdeal Benlik Kavramlarının Tercih Edilen Meslek Kavramı İle İlgisi. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 16(1), 1-9, 1983.

Mabl, J., Glick.S.M., Hilburn, M. Prerelease Stres In Prisoninmates. **Journal Of Offendercounseling, Services and Rehabilitation** 9(3):43-56, 1985.

Mackenzie, D.L ve Goodstein.L. Long-Term Incarceration Impacts And Characteristics Of Long-Term Offenders. **Criminal Justice And Behaviour**, 12(4):395-414, 1985.

Nelson- Jones, R. **Danışma Psikolojisi Kuramları**. (Çev. Berrin Eylen Fidan Korkut, Füsün Akkoyun, Süleyman Doğan, Veli Duyan). Casell Educational Ltd., 1995.

Ozan, G. Cinayet ve Cinayet Suçluları. **Adli Bilimler Dergisi** 2(1), 2003

Öner, U. **Benlik Gelişimine İlişkin Kuramlar**. B. Onur (Ed.), Ergenlik Psikolojisi. Ankara: Hacettepe-Taş Kitapçılık, 1987.

Özdemir, H. D. **Tutuklu ve Hükümlülerin Anksiyete ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, 1999.

Özer, A. K. **İletişimsizlik Becerisi** .İstanbul:Varlık Yayınları, 1996.

Özer, A.K. **Duygusal Gerilimle Baş Edebilme: Ben Değeri Tiryakiliği** .İstanbul: Varlık Yayınları, 1989.

Özkürkçigil, A.Ç. Cezaevinde Yalnızlık ve Yalnızlığın Depresyonla İlişkisi. **Kriz Dergisi** 1998 ; 6(1):21-32, 1998.

Öztürk, O. **Ruh Sağlığı ve Bozuklukları**. Noral Matbaacılık, 1988.

Quay, H.C. **Patterns Of Delinquent Behaviour**. H.C.Quay (Ed). Handbook Of Juvenile Delinquency(118-130). New York: A. Wiley İnterscience Publication, 1987.

Palabıyıkoglu., R. **Gelişimsel Yaşam Krizleri**. I. Sayıl (Ed). Kriz ve Krize Müdahale Ankara Üniversitesi. Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları No:6, 2000.

Reckless, W.C., Dinitz S ve Murray, E. Self-Concept As An İnsulator Against Delinquency, **American Sociological Review**, 21:744-746, 1956.

Reobuck, C.**Etkili İletişim**. Çev: Ali Cevat Akkoyunlu. İstanbul: Doğan Kitapçılık A.Ş.,2000.

Rogers, C.R. **On Becoming A Person**. Boston: Houghton Mifflin, 1951.

Rosenberg, M. **Society and The Adolescent Self-İmage**. Princeton Üniversitesi. Pres Princeton, 1965.

Rutherford, J.R., Robert, B. Promoting Social Communication Skills Through Cooperative Learning And Direst İstruction. **Education&Treatment Of Children**. 121, 3:354-370, 1998.

Satılmış, G. **Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenlerde Benlik Saygısı**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir, 1988.

- Schwartz, M ve Tangri, S. A Note Onself-Concept As An İnsulator Against Delinquency". **American Sociological Review**. 30:922-926, 1965.
- Shrauger, S.J. Self-Esteem And The Effects Of Success Anf Failure Feedback On Performance, **Journal Of Personality**, 38:404-417, 1970.
- Silverman, M. ve Vega, M. Reactions Of Prisoners To Stres As A Function Of Personality And Demographic Variables. **İnternational Journal Of Offender Therapy And Comparative Criminology**. 34(3):187-196, 1994.
- Siegel, L.J ve Sena, J.J. **Juvenile Delinquency**. New York: West Publication Company., 1981.
- Sokulu-Akıncı, F. **Kriminoloji**. İstanbul. Beta Basımevi, 1994
- Sözer, Y. **Suçlularda Duygusal Zeka Etkeni**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005
- Stager, S.F., Chassin, L., Young, R.D. Determinants Of Self-Esteem Among Labeled Adolescents. **Social Psychology Quarterly**, 46 (1), 3-10, 1983.
- Stagner, R. **Psychology Of Personality**. Wayne State Üniversitesi, Mc.Graw Hill Book Company, 1961.
- Sullivan, H.S. **The İnterpersonal Theory Of Psychiatry**. New York: Norton, 1953.
- Sümer, N. **Ankara Kapalı Cezaevlerindeki Cinsel Suçtan Hüküm Giymiş Kadın ve Erkek Mahkumların Suç Antropolojisi Açısından İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, 1994.
- Taft, D.R. **Criminology**. New York.Macmillan Company, 3. Baskı, 1956.

- Thomas, W.I ve Znaniecky F. **The Polish Peasant In Europe And America**, New York:, Rover, 1956.
- Trajanowitz, R.C ve Marash, M. **Juvenile Delinquency. Concepts And Control.** Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall Inc., 1983.
- Tufan, B ve Yıldız, S. **Geri Dönüş Sürecinde İkinci Kuşak Almanya'dan Dönen Öğrencilerin Benlik Saygıları ve Ruhsal Belirtileri.** Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1993.
- Uluğtekin, S. **Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma.** Ankara : Bizim Büro, 1991.
- Ünlühisarcıklı, Ö. **A Survey Of Educational Activities In Turkish Prisons.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi. İstanbul, 1993.
- Vega, M., Silverman, M. Stres And Elderly Convict. **International Journal Of Offender Therapy And Comparative Criminology.** 2(2):153-162, 1988.
- Yavuzer, H. **Çocuk ve Suç.** İstanbul: Remzi Kitapevi, 9. Baskı, 1998.
- Yılmaz, B. Ceza İnfaz Kurumlarında Kişilerarası İlişkiler ve Psiko-Sosyal Ortam, 2002
20 Ocak 2006 Tarihinde www.yayin.adalet.gov.tr/adaletder/11sayi.htm
adresinden alınmıştır.
- Yılmaz, B., Kolbaşı, D. **Cezaevlerinde İntihar ve Başaçıkma Yolları.** Ankara Açık Cezaevi Matbaası, 2002.
- Yöndem, Z. D. **Hükümlü Kadımların Stresle Başetme Stratejilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara. Hacettepe Üniversitesi, 1998.

Yörükoğlu, A. **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım, 3. Baskı, 1989.

Yörükoğlu, A. **Gençlik Çağı**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1986.

Yücel, M.T. **Kriminolojik Notlar. Toplum ve Suç Ötesi**. Ankara: Yarı Açık Cezaevi Matbaası, 1971.

Yücel, M.T. **Kriminoloji, Suç ve Ceza**. Ankara: Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayını, 1986.

Yüksel A.H. **İletişim Kavram ve Tanımı**. U. Demiray(Ed). Genel İletişim. Pegema Yayıncılık, Ankara, 2003a.

Yüksel A.H. **Sössüz İletişim**. U. Demiray(Ed). Genel İletişim Pegema Yayıncılık, Ankara, 2003b

Yüksel-Şahin, F. **Grupla İletişim Becerileri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara, 1997.

Zamble, E. ve Porporino, F. **Coping, Behaviour and Adaption İn Prison İnmates**. New York: Springer Verlag, 1988.

Zillioğlu, M. **İletişim Nedir?**Cem Yayınevi, İstanbul, 1. Baskı, 1993.